

Regenera4MED

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

PREDSTAVLJAMO REGENERATIVNI TURIZEM

Načela in prakse

Avqust 2025

<https://regenera4med.interreg-euro-med.eu/>

Kazalo

Slovar izrazov	3
Povzetek	6
Uvod.....	8
1. Teorija: ponovno razmišljanje o turizmu za regenerativno prihodnost	8
1.1. Kaj je regenerativni turizem?	9
1.2. Drugačen pogled na turizem: razmišljanje o živih sistemih.....	11
1.3. Od rasti k blaginji: ponovna opredelitev namena turizma.....	14
1.4. Kaj pomeni regeneracija?	15
1.5. Od trajnosti do regeneracije	20
1.6. Osnovna načela regenerativnega turizma	23
1.7. Okrepitev skupnosti in nove vloge v turizmu.....	27
1.8. Upravljanje regenerativnega turizma: rast iz kraja	28
1.9. Spremembe politik za regenerativni turizem.....	40
1.10. Novi kazalniki uspešnosti v regenerativnem turizmu	41
1.11. Tehnologija kot katalizator regeneracije	43
1.12. Vzpon ekološko ozaveščenega popotnika	45
1.13. Sajenje semen obnove	47
2. Praksa: Razvijanje regenerativnega turizma v Sredozemlju.....	48
2.1. Regeneracija v sredozemskem kontekstu	49
2.2. Zakaj je regenerativni turizem pomemben.....	50
2.3. Medsektorski pristop k regenerativnemu upravljanju.....	52
2.4. Ponovno razmišljanje o vključevanju skupnosti v regenerativni turizem.....	53
2.5. Od doživetij do poti regeneracije	55
2.6. Hoja po regenerativni poti: lokalni primeri v praksi	57
Zaključek	78
Priloge.....	79
Viri, tabele in slike	79

Slovar izrazov

Ekonomija doživetij: Gospodarski koncept, pri katerem podjetja ustvarjajo nepozabne izkušnje za svoje stranke, pri čemer vrednost leži v izkušnji in ne le v izdelku ali storitvi.

Gost: Gost je skozi prizmo regeneracije zavesten obiskovalec, ki vstopi v kraj s skromnostjo, radovednostjo in skrbjo. Namesto da bi le užival v doživetjih, se regenerativni gost vključi kot poslušalec, učenec in soustvarjalec – zavedajoč se, da lahko njegova prisotnost podpira zdravljenje in razcvet krajev, ki jih obišče.

Gostitelj: V regenerativnem razmišljanju gostitelj ni le ponudnik storitev, ampak skrbnik in soustvarjalec doživetij, ki odražajo globljo identiteto in potrebe kraja. Gostitelj prevzame odgovornost za skrb za odnose – z zemljo, skupnostjo in gosti –, hkrati pa ustvarja pogoje, v katerih lahko ljudje in narava uspevajo.

Kraj (območje, teritorij): Z regenerativnega vidika je kraj živ sistem – sestavljen iz kulture, narave, spomina in potenciala. Ni kulisa za turizem, ampak temelj vseh odnosov. Regenerativni turizem vabi k globoki povezavi s krajem in si prizadeva okrepiti njegovo vitalnost, odpornost in sposobnost podpiranja življenja za prihodnje generacije.

Kulturna občutljivost: Priznavanje obstoja kulturnih razlik in človeških podobnosti brez vrednotenja le-teh (dobro ali slabo, boljše ali slabše, prav ali narobe).

Mapiranje deležnikov: Proces identificiranja in kategoriziranja deležnikov na podlagi njihovega vpliva, interesa in vključenosti v turizem ali širše regenerativne pobude.

Načela regenerativnega turizma: Osnovne vrednote in načini razmišljanja, ki usmerjajo turizem k zdravljenju, soustvarjanju in dolgoročnemu blagostanju. Ta načela temeljijo na razmišljanju o živih sistemih in vključujejo med drugim: oblikovanje, ki temelji na kraju, krepitev skupnosti, neto pozitivni vpliv, kulturno in ekološko regeneracijo ter pomembne odnose. Zagotavljajo etični in praktični temelj za ponovno zamislitev turizma kot sile, ki podpira življenje.

Razmišljanje o živih sistemih: Gledanje na svet – ljudi, kraje in naravo – ne kot na ločene dele, ampak kot na povezano celoto. Ta način razmišljanja izhaja iz ekološkega svetovnega nazora, navdihnjenega s tem, kako deluje sama narava: vse je medsebojno povezano in vse je odvisno od vsega drugega.

Regeneracija: Je ideja, da naše dejavnosti ne smejo le preprečevati škode, ampak morajo aktivno pomagati pri obnovi in izboljšanju krajev, ki jih obiskujemo. To vključuje naravo, kulturo in skupnosti.

Regenerativni turizem: Regenerativni turizem je drugačen način razmišljanja in izvajanja turizma. Presega zgolj zmanjševanje škode. Gre za zdravljenje krajev, podpiranje življenja ter pomoč skupnostim in naravi pri razcvetu. Cilj je ustvariti pogoje, v katerih lahko ljudje, kraji in ekosistemi resnično cvetijo.

Skrbnišтво: Skrb za socialne, kulturne in ekološke sisteme, ki podpirajo življenje, ter njihova obnova. To vključuje varovanje tradicij, biotske raznovrstnosti ter zdravja zemlje in skupnosti.

Socialna vključenost: Praksa, ki zagotavlja, da imajo vsi posamezniki in skupine – ne glede na starost, spol, etnično pripadnost, sposobnosti ali družbeno-ekonomski status – enakopraven dostop do priložnosti, virov in odločanja. V regenerativnem turizmu socialna vključenost pomeni aktivno vključevanje raznolikih glasov v oblikovanje turizma ter zagotavljanje pravične porazdelitve njegovih koristi, kar prispeva k odpornosti, pravičnosti in koheziji skupnosti.

Socialni podjetniki: Posamezniki ali skupine, ki uporabljajo inovativne, na temeljno poslanstvo usmerjene pristope za reševanje socialnih, okoljskih ali kulturnih izzivov prek podjetništva. V kontekstu regenerativnega turizma socialni podjetniki delujejo kot katalizatorji za preobrazbo na lokalni ravni. Ustvarjajo turistična doživetja in storitve, ki dajejo prednost blaginji skupnosti, ekološki regeneraciji in kulturni odpornosti – pri tem združujejo ekonomsko upravičenost z zavezanostjo k ozdravljanju in dolgoročnemu vplivu.

Sooblikovanje: Sodelovalni proces, v katerem različne zainteresirane strani – zlasti lokalne skupnosti – aktivno sodelujejo pri oblikovanju turističnih doživetij, politik in strategij. V regenerativnem turizmu sodelovalno oblikovanje zagotavlja, da rešitve izhajajo iz edinstvene identitete in potreb kraja, kar spodbuja skupno lastništvo, medsebojno spoštovanje in rezultate, ki podpirajo blaginjo ljudi in ekosistemov.

Sprememba paradigme: temeljna sprememba svetovnega nazora. V regenerativnem turizmu paradigmski premik pomeni prehod od turističnega modela, ki temelji na izkoriščanju, nadzoru in rasti, k modelu, ki temelji na skrbi, vzajemnosti in medsebojni povezanosti vsega življenja. To spreminja naš pogled na vlogo turizma – iz industrije, osredotočene na dobiček, v živ sistem, ki prispeva k blaginji ljudi, kraja in planeta.

Sredozemlje: Kulturno in ekološko raznolika regija, ki obkroža Sredozemsko morje in zajema dele Južne Evrope, Severne Afrike in Bližnjega vzhoda.

Ugnezdeni sistemi: Sistemi znotraj sistemov, ki vsi vplivajo drug na drugega.

Vključevanje skupnosti: Proces, v katerem skupnosti in organizacije sodelujejo pri oblikovanju odločitev, ukrepov in doživetij, ki vplivajo na lokalno blaginjo. V regenerativnem turizmu je vključevanje skupnosti bistveno za zagotavljanje, da turizem služi potrebam, vrednotam in prizadevanjem lokalnega prebivalstva – kar vodi do bolj vključujočih, odpornih in v kraju zakoreninjenih rezultatov.

Zavesten popotnik: Trajnostni ali zavesten popotnik je turist, ki podpira cilje trajnosti in sprejema individualne odločitve v skladu s praksami trajnostnega turizma.

Zeleno pranje: Dejanje zavajajočih ali lažnih trditev o okoljskih koristih izdelka ali prakse. Njegov cilj je, da se izdelek, politika, dejavnost itd. zdi manj škodljiva za okolje, kot je v resnici, ali vsaj bolj okolju prijazna, kot bi sicer bila.

Povzetek

Turizem v Sredozemlju je na razpotju. V zadnje pol stoletja je sicer spodbudil lokalno gospodarstvo in slavil individualno raznolikost, a skozi globalen model množične potrošnje postavlja naravne in kulturne vire regije pod nenehen pritisk, ki zmanjšuje dobrobit skupnosti in pušča številna ozemlja vse bolj izpostavljena vplivom podnebnih sprememb. Nujnost premisleka o tem, kako lahko turizem deluje za ljudi, naravo in teritorij, je bila v nekaterih pogledih večja kot kdajkoli prej.

Regenerativni turizem ponuja drugačen pristop. Namesto da bi škodoval, si prizadeva obnoviti in izboljšati stanje ekosistemov, ki ohranjajo kulturo živo in ljudem omogočajo, da najdejo svojo prihodnost. Utemeljen na konceptih živih sistemov, razume, da turizem ni izolirana panoga, temveč del mreže medsebojnih odnosov med obiskovalci, prebivalci in okoljem. Njegov temeljni namen je ustvarjati pogoje, da lahko vse oblike življenja uspevajo.

Ta dokument, razvit v okviru **projekta Regenera4MED**, uvaja temeljne koncepte, načela in prakse regenerativnega turizma, s poudarkom na mediteranskem kontekstu. Preučuje, kako regenerativni turizem:

- Gradi odpornost proti podnebnim spremembam tako, da sledi živim sistemom območja (teritorija) in ne nasprotuje.
- Postavlja opolnomočenje skupnosti in lokalno znanje v središče upravljanja turizma.
- Ustvarja neto pozitivne učinke, ki izboljšujejo blaginjo in zdravje ljudi, teritorija in planeta.

Na podlagi celovitega pregleda mednarodne literature in primerov regenerativnih iniciativ na Mediteranu in širše ta dokument združuje teorijo in prakso. Zajema primere iz šestih pilotnih ozemelj (**Abruci, Katalonija, Korzika, Kreta, Ligurija in Split-dalmatinska županija**). Te zgodbe kažejo, kako so regenerativna načela uporabna v različnih kontekstih in nudijo učne primere za druga sredozemska ozemlja.

Dokument predstavlja enega izmed štirih sklopov v Regenera4MED Blueprint, ki združuje vse **dejavnosti in rezultate** projektnega delovnega paketa 1:

1. **Predstavljamo Regenerativni turizem: načela in prakse** (A 1.1.) – temelj koncepta in prakse.
2. **Model integriranega upravljanja** (A 1.2.) – vodnik za skupno odločanje za deležnike.

3. **Program usposabljanja za regenerativni turizem** (A 1.3.) – vključuje skupnosti in akterje v so-oblikovanje praks regenerativnega turizma.
4. **Pot regenerativnega turizma: orodje za samooceno (orodje RTJ)** (A 1.4.) - merjenje napredka na poti regenerativnega razvoja.

Ti štirje sklopi zagotavljajo celovit okvir za vključevanje regenerativnega turizma v politiko in prakso, kar območjem (teritorijem) omogoča prehod na modele, ki so okoljsko obnovitveni, družbeno vključujoči in ekonomsko odporni.

Vabilo tega dokumenta je preprosto, a globoko: sodelovati – med sektorji, disciplinami in preko meja – ustvarjati turizem, ki pušča območja (teritorije) boljše, kot smo jih našli. Na ta način lahko zagotovimo, da bodo sredozemska ozemlja in skupnosti ostala živahna, zdrava in odporna za prihodnje generacije.

Uvod

Regenerativni turizem je nastajajoča paradigma, ki na novo opredeljuje odnos med obiskovalci, gostiteljskimi skupnostmi in naravo. Presega zgolj idejo zmanjševanja škode in si prizadeva obnoviti ter izboljšati ekološko, kulturno in družbeno vitalnost ozemlja. Zajema in razumevanja sveta kot živih sistemov ter tako prepoznava medsebojno povezanost med ljudmi in območjem ter vabi turizem, da postane katalizator zdravljenja in prenove. Ta pristop ustvarja pogoje, v katerih lahko življenje (v vseh oblikah) uspeva, krepí ekosisteme, kulturno dediščino, odpornost skupnosti in dobrobit vseh, ki živijo ali obiskujejo določeno območje.

V **Sredozemlju** je turizem že dolgo vir gospodarskih priložnosti in kulturne izmenjave. Kljub temu se regija sooča s skupnimi izzivi: izčrpavanjem naravnih virov pod modeli množične potrošnje, večjo ranljivostjo za podnebne spremembe in šibitvijo kulturne identitete, kjer so prebivalci izključeni iz oblikovanja svoje lastne prihodnosti. Ti pritiski zahtevajo premik k pristopom, ki delujejo z živimi sistemi ozemlja, gradijo odpornost in hkrati negujejo njegov edinstven značaj in potencial. Regenerativni turizem ponuja takšno pot, ki spodbuja okoljsko preno, kulturno vitalnost in upravljanje pod vodstvom skupnosti.

Ta dokument je del projekta Regenera4MED, ki združuje partnerje iz celotnega Sredozemlja za oblikovanje skupnega okvira za regenerativni razvoj turizma, prilagojenega realnostim regije. Kot eden izmed štirih elementov **Regenera4MED Blueprint** ponuja uvod v predstavitev koncepta, načel in koristi regenerativnega razvoja turizma, ki je prilagojen mediteranskemu kontekstu. **Vsebina ponuja konceptualne temelje regenerativnega turizma ter primere iz prakse**, vzete tako iz šestih pilotnih območij kot iz navdihujočih regenerativnih pobud po vsem svetu. Skupaj z modelom **integriranega upravljanja, programom usposabljanja za regenerativni turizem in samoevalvacijskim orodjem "The Regenerative Journey" (RTJ orodje)** ta dokument zagotavlja skupno osnovo za vključevanje regenerativnega turizma v prakso in politiko po celotni regiji.

Čeprav je dokument utemeljen na primerih iz **šestih pilotnih ozemelj (Katalonije, Korzike, Krete, Ligurije, Abruca in Splitsko-dalmatinske županije)**, so koncepti in pristopi, ki jih predstavlja, relevantni po celotnem Sredozemlju in širše. Pridobljene izkušnje iz teh pilotnih projektov bodo usmerjale rešitve, ki se jih lahko druga območja prilagodijo svojemu kontekstu, s čimer bodo podprle širši premik k turizmu, ki aktivno prispeva k zdravju ljudi, območja in planeta. S povezovanjem konceptov, predstavljenih na teh straneh terz drugimi sklopi t.i. Regenera4MED Blueprinta, projekt vabi k sodelovanju med sektorji, panogami, disciplinami in prek geografskih meja. Vse to z željo, da turizem, ki ga ustvarjamo, ne le ohranja, ampak aktivno obnavlja življenje na naših ozemljih ter jim tako omogoča, da ostanejo živahni in odporni še dolgo v prihodnje generacije.

1. Teorija: ponovni razmislek o turizmu za regenerativno prihodnost

1.1. Kaj je regenerativni turizem?

Nova smer turizma, ki pomaga območjem (teritorijem), ljudem in vsem oblikam življenja, da se aktivno obnovljajo in uspevajo na dolgi rok.

Regenerativni turizem je nov način razmišljanja in ukvarjanja s turizmom. Presega zgolj zmanjševanje škode; gre za **obnavljanje območij (teritorijev), podporo življenju ter pomoč lokalnim skupnostim in naravi, da uspevajo na dolgi rok**. Cilj je **ustvariti pogoje**, kjer lahko ljudje, teritoriji in ekosistemi resnično uspevajo.

Regenerativni turizem ni **opredeljen kot "vrsta" turizma**, temveč **kot paradigmatski premik** (Bellato in Pollock, 2023). To preprosto pomeni, da je to povsem drugačen način razmišljanja. Izziva staro, mehanistično razumevanje sveta, v katerem je turizem razumljen predvsem kot panogaosredotočena na nenehno rast — več obiskovalcev, več prihodkov, več razvoja — pogosto na račun blagostanja lokalnih ljudi in okolja. Skozi regenerativno prizmo pa je turizem razumljen kot **katalizator za zdravljenje, povezovanje in obnovo ter** kot način za podporo življenju, opolnomočenje skupnosti in pomoč območjem k njihovi dobrobiti in uspevanju na dolgi rok.

To ne pomeni, da finančni vidik ni več pomemben. Za resnično uspevanje ljudi in območij je pomembna tudi gospodarska stabilnost. A v regenerativnem turizmu **dobiček ni glavni namen**, temveč rezultat ustreznih dejanj. Z regenerativno miselnostjo se fokus premika od maksimiranja kratkoročnih koristi **k ustvarjanju dolgoročne vrednosti za ljudi, naravo in prostor**. Regenerativni turizem se začne z vprašanjem: **Kako lahko turizem pomaga temu območju (teritoriju) in njegovim prebivalcem, da uspevajo na dolgi rok?**

"Regenerativni turizem je **transformacijski pristop**, ki si prizadeva **izkoristiti potencial turističnih krajev za uspevanje in ustvarjanje neto pozitivnih učinkov** s povečanjem **regenerativne zmogljivosti človeških družb in ekosistemov**. /.../ Turistični sistemi veljajo **za neločljivo povezane z naravo** in dolžni spoštovati zemeljska načela in zakone. Poleg tega **se pristopi regenerativnega turizma dolgoročno razvijajo in razlikujejo med kraji**, s čimer usklajujejo prakse z regeneracijo

ugnezdenih bivalnih sistemov." (Bellato et al., 2022: 9)

V tem pristopu turizem ni nekaj, kar se zgodi območju (teritoriju), temveč kar se z njim dogaja – vodeno s strani lokalnih ljudi, ki tam živijo in so globoko povezani z zemljo, kulturo in skupnostjo.

Regenerativni turizem:

- Pomaga naravi, da si opomore in uspeva.
- Podpira zdravje in dobrobit lokalnih skupnosti.
- Gradi močnejše odnose med obiskovalci in domačini.
- Praznuje edinstvenost vsakega območja (teritorija).
- Spodbuja lokalne ljudi, da postanejo voditelji in soustvarjalci.

Regenerativni turizem tako ne pomeni **le vzdrževanje, temveč aktivno obnavljanje**. Gre za **izboljšanje stvari**, ne le za zmanjševanje škode. Pri tem je v ospredju sodelovanje pri oblikovanju turizma, ki resnično služi ljudem, območjem (teritorijem) in planetu.

"Regenerativni turizem v svoji najpreprostejši obliki si prizadeva zagotoviti, da potovanja in turizem ponovno vlagajo v ljudi, kraje in naravo ter podpira dolgoročno obnovo in razcvet naših socialno-ekoloških sistemov."
(Dredge, 2022)

1.2. Drugačen pogled na turizem: razmišljanje o živih sistemih

Nov način razmišljanja in delovanja

Regenerativni turizem temelji na **razumevanju sveta kot prepleta živih sistemov**. Morda se sliši zapleteno, a je zelo naravno. Pomeni videti svet (**ljudi, območja in naravo**) **ne kot skupek ločenih delov, temveč kot povezano celoto**. Ta način razmišljanja izhaja iz ekološkega **pogleda na svet**, navdihnjenega z načinom **delovanja narave**: vse je medsebojno povezano in soodvisno drug od drugega. Pokrajina vpliva na ljudi, ljudje oblikujejo kulturo, turizem pa se dotika vseh. Ko en del sistema trpi, to občutijo tudi ostali. A ko se en del sistema **pozdravi ali uspeva**, to vpliva na razcvet tudi ostalih. Tako kot v naravi, **zdravje in odpornost rasteta skozi povezanost, ravnovesje in medsebojno podporo**.

Pri tem ne gre zgolj za novo tehniko ali metodo, temveč za **premik paradigme - načina gledanja na svet**. Kot pojasnjuje Anna Pollock (2012), je trenutni turistični model oblikovan pod vplivom dominantnega mehanskega pogleda na svet, ki turizem obravnava kot linearno panogo, ki izčrpava in ki jo poganja gospodarska rast. Regenerativni turizem izziva ta model delovanja, saj poziva k bolj celostnemu, relacijskemu in življenjsko usmerjenemu pristopu. S tem na novo redefinira uspeh; ne skozi prizmo tega, koliko rastemo, temveč skozi to, kako dobro podpiramo življenje v vseh njegovih oblikah.

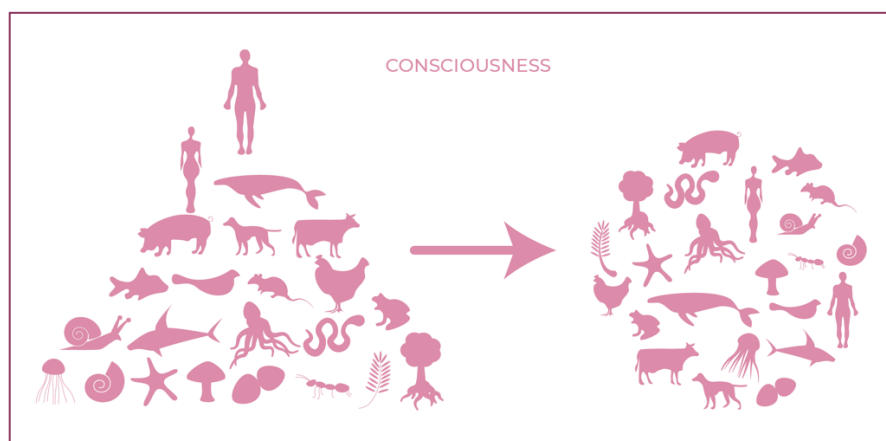
Da bi resnično razumeli regenerativni turizem, je pomembno razmisliti o miselnosti, ki je do zdaj oblikovala turizem — in zakaj se mora spremeniti. Desetletja sta turizem in razvoj sledila **mehanističnemu pogledu na svet** – načinu razmišljanja, ki svet vidi kot stroj iz ločenih delov. V tem redukcionističnem modelu je vsak element (kot so narava, gospodarstvo, kultura ali skupnost) obravnavan izolirano, kar vodi v **fragmentacijo, specializacijo in tekmovanje** (Bellato in Pollock, 2023). Takšen model daje poudarekna kratkoročno učinkovitost, merljive rezultate in njihov nadzor, pri čemer sta v ospredju predvsem dobiček in stalna rast, in to pred dobrobitjo ljudi in krajev (Reed, 2012; Bellato et al., 2022).

Od turizma kot panoge do turizma kot živega, prilagodljivega sistema

Stari način razmišljanja	Regenerativni način razmišljanja
Turizem je industrija.	Turizem je del živega Sistema.
Osredotočenost na vzroke in posledice.	Osredotočenost na odnose in povratne zanke.
Gospodarska rast je glavni cilj.	Cilj je podpirati življenje in dobro počutje.
Centralizirano načrtovanje.	Sodelovanje s skupnostmi na lokalni ravni.

Tabela1 : Tabela, ki povzema »star« način razmišljanja in regenerativni način razmišljanja.

Vir: Prilagojeno po Bellato, Frantzeskaki in Nygaard (2022), str. 11.

Slika1 : Vizualizacija prehoda: od fragmentacije in nadzora k povezovanju in skrbi.

Vir: Prilagojeno po Alves (2024)

Regenerativni turizem izziva ta model. Svet in turizem vidi kot del živega **sistema**: dinamičen, medsebojno povezan in nenehno razvijajoč se. To pomeni načrtovanje in delovanje na načine, ki spodbuja **sodelovanje, vzajemnost in skrb**. Namesto da bi upravljali ločene "dele", nas regenerativno razmišljanje nagovarja, da opazujemo **vzorke, odnose in potencial**. Ta premik v miselnosti – od fragmentacije k celovitosti – je v središču tega transformativnega pristopa.

Skozi prizmo regenerativnosti turizem ni izolirana dejavnost ali panoga. Je **živ, prilagodljiv del** večjega sistema, ki ga sestavljajo:

- **Posamezni** obiskovalec.
- **Skupnost**, s katero se povezujejo.
- **Bioregija**, ki podpira življenje tam.
- In na koncu **planet**, ki ga vsi delimo.

To je tisto, kar strokovnjaki imenujejo **ugnezdeni sistemi** — sistemi znotraj sistemov, ki medsebojno vplivajo drug na drugega. Razumevanje sveta kot prepleta živih sistemov nas vabi, da upočasnimo, opazujemo in **se odzovemo na specifične potrebe vsakega območja (teritorija)**. Namesto nekritičnega kopiranja in prenašanja rešitev od drugod spodbuja **globoko poslušanje**, tako pokrajine, skupnosti in kulture.

Anna Pollock (2012) opisuje turizem kot zapleteno **mrežo odnosov**, sestavljeno iz treh ključnih sestavin: *območja (teritorija) oz. okolja*, **gostiteljev** in **gostov**: "Območje oz. okolje, kjer gostitelji vabijo in skrbijo za goste, ki obiščejo kraj in uživajo v storitvah gostiteljev." Ti elementi se dinamično prepletajo in skupaj ustvarjajo turistično izkušnjo.

Na ta način turizem postane **orodje za so-evolucijo**, saj pomaga ljudem in krajem, da se prilagodijo, okrepijo in zgradijo trajne odnose.

"Učenje uporabe regenerativnega pristopa se ne začne s spremembo tehnike, temveč s spremembo mišljenja."

(Haggard, Reed in Mang, 2006 v Mang in Reed, 2012)

1.3. Od nenehne rasti do blaginje: nova opredelitev namena turizma

Življenje v središču turizma

Že vrsto let je poudarek na rasti turizma – več obiskovalcev, več infrastrukture, več prihodkov. A rast ne pomeni vedno izboljšanja. Na mnogih mestih je ta model privedel do **obremenjevanja narave, višjih življenjskih stroškov, izgube kulturne identitete, sezonske odvisnosti, utrujenosti lokalnih skupnosti** in vse večje **ranljivosti za podnebne spremembe** – vključno s pomanjkanjem vode, vročinskimi vali in izgubo biotske raznovrstnosti. Ti vplivi postavljajo pomembno vprašanje: **Ali je več vedno bolje?**

Regenerativni turizem nas vabi, da si zastavimo preprosto, a močno vprašanje: **Kakšen je globlji namen turizma?**

Regenerativni turizem preusmerja pozornost iz stalne **rasti** na **skupno blaginjo**. Turizma ne obravnava le kot gospodarsko dejavnost, temveč kot **podporo življenju v vseh njegovih oblikah** – človeškem in nečloveškem.

Regenerativni turizem postavlja drugačna vprašanja:

- Ali je lokalno okolje zaradi turizma bolj zdravo?
- Ali se lokalno prebivalstvo počuti ponosno, spoštovano in vključeno?
- Ali se lahko obiskovalci srečajo z doživetji z globljim pomenom, ki so spoštljiva do kraja in ljudi?
- Ali to območje postaja močnejše in odpornejše za prihodnje generacije?

To je tisto, kar mislimo z **razcvetom**. Gre za **ustvarjanje pogojev**, v katerih lahko ljudje, narava in kultura uspevajo – ne le zdaj, ampak tudi dolgoročno (Dredge, 2022).

Preoblikovanje namena turizma – prehod od stalne rasti k blaginji – **ne pomeni, da bi ignorirali potrebo po finančni stabilnosti**. Prihodki, lokalna delovna mesta in uspešna podjetja so še vedno pomembni. V regenerativnem turizmu pa **gospodarski uspeh ni končni cilj** – je rezultat drugačnega načina delovanja. Ko skrbimo za zemljo, prisluhnemo skupnostim in ustvarjamo doživetja, ki temeljijo na lokalnih vrednotah, zakoreninjene v lokalnih vrednotah, **s tem prispevamo k ustvarjanju trajne vrednosti, tako ekonomske kot ostale**.

Na ta način **turizem** postane veliko več kot le igra števil. **Postane sila za obnavljanje in prenovo**; za podporo **zdravju in blaginji ljudi, krajev in ekosistemov**, od katerih smo vsi odvisni.

*"Regenerativni turizem izziva prevladujoč model rasti, saj ceni ustvarjanje vrednosti pred nenehnim večanjem ter povezanost z drugimi pred potrošnjo."
(Songklin, 2024)*

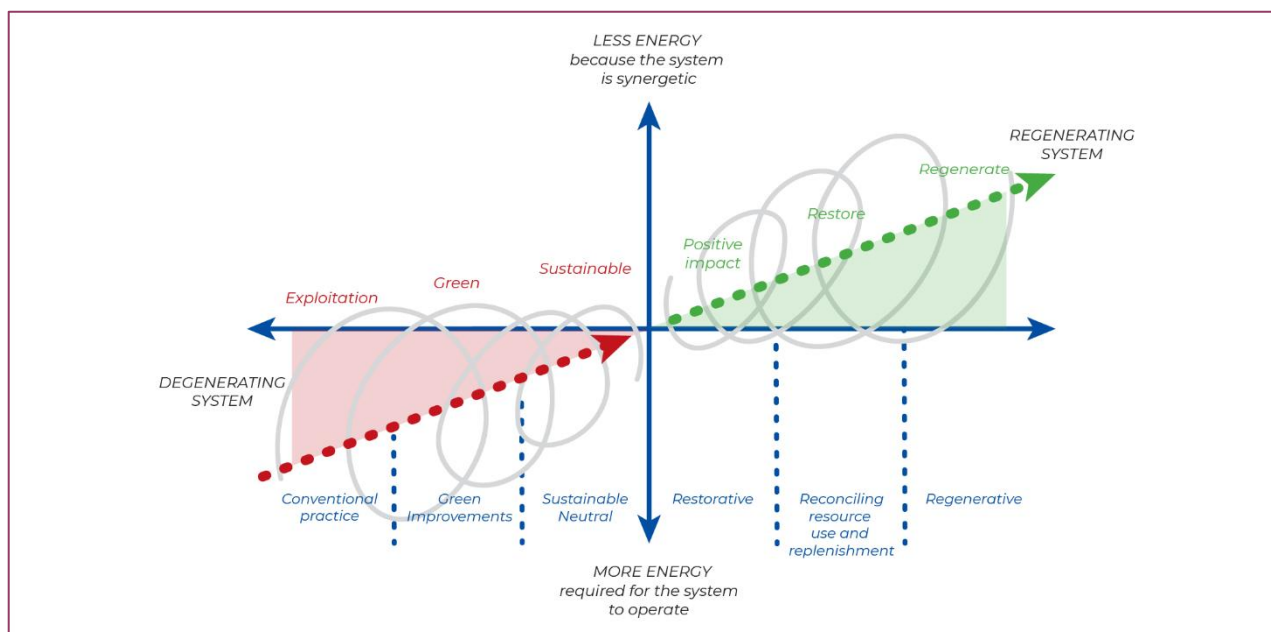
1.4. Kaj pomeni regeneracija?

Od povzročanja manj škode do aktivnega izboljševanja stvari

Regeneracija pomeni **obnovo**. Pomeni **ustvarjanje pogojev**, da **življenje postane močnejše, zdravo in bolj povezano** – naj gre za gozd, obalo, vas ali lokalno podjetje.

V turizmu je regeneracija ideja, da naše dejavnosti ne smejo le preprečevati škode, ampak **morajo aktivno pomagati pri obnovi in izboljšanju** krajev, ki jih obiskujemo. To vključuje naravo, kulturo in skupnosti.

Regeneracijo si lahko predstavljamo **kot potovanje – od škodovanja do zdravljenja**. To potovanje se pogosto prikazuje kot **spirala** – simbol, ki predstavlja, kako se sistemi razvijajo skozi čas. Da bi si to spremembo lažje predstavljali, si zamislite **spiralo**, ki se giblje navzgor ali navzdol, odvisno od naših dejanj. Ta spirala je močan način za razumevanje, kako se sistemi – kot so turizem, ekosistemi ali skupnosti – lahko spreminjajo skozi čas. Regenerativna spirala pomeni **ustvarjanje zagona za življenje**, vitalnost in obilje – ne le manj škode, ampak **več dobrega**.

Slika2 : Regeneracija sistema

Vir: Prilagojeno po Mang in Haggard (2016)

Spirala navzdol (degenerirajoči sistemi)

V tem primeru sistemi jemljejo več, kot dajejo. To se zgodi, ko dejanja izčrpavajo vire, škodujejo ekosistemom, oslabijo skupnosti in se osredotočajo le na kratkoročne koristi. Tudi ob »zelenih« izboljšavah se sistem še naprej slabša, če se škoda nadaljuje.

Ključne značilnosti:

- Izkoriščevalski modeli za množični trg
- Okoljska degradacija
- Izključevanje skupnosti
- Kulturna erozija

Primeri:

- **Velike potniške ladje (križarke)** preplavljajo majhna obalna mesta, povzročajo onesnaževanje in izpodrivajo lokalno življenje.
- **Gradnja letovišč** v ekološko občutljivih območjih, kar povzroča sekanje gozdov ali oviranje dostopa do obale.
- **Nizko plačana sezonska delovna mesta** brez ponovnih vlaganj v lokalne zmogljivosti.
- **“Greenwashing” brez resničnih ukrepov** – npr. hoteli, ki se oglašujejo kot okolju prijazni zaradi ponovne uporabe brisač, medtem ko še vedno izčrpavajo podtalnico.

Srednja cona (trajnostno in obnovitveno)

Tukaj najdemo prizadevanja za omejevanje škode (trajnost) ali popravljanje prejšnje škode (obnova). To so dragoceni koraki, vendar še vedno ne zadostujejo za popolno obnovo sistema.

Ključne značilnosti:

- Zmanjšanje škode (npr. manjši ogljični odtis)
- Izboljšave učinkovitosti
- Pogozdovanje ali obnova dediščine
- Modeli delitve koristi v skupnosti

Primeri:

- **Ekološke namestitve**, ki zmanjšujejo porabo vode in energije, vendar ne vključujejo lokalne skupnosti.
- **Projekti obnove dediščine**, ki obnavljajo zgodovinske stavbe, vendar ne vključujejo lokalnih prebivalcev v pripovedovanje njihovih zgodb.
- **Kompenzacija** emisij s sajenjem dreves brez sprememb osnovnih poslovnih modelov v turizmu.
- **Sistemi certificiranja**, ki izboljšujejo standarde, vendar še vedno ohranjajo rast, temelječo na obsegu.

Vzpenjajoča se spirala (regenerativni sistemi)

Na tej ravni sistemi **aktivno podpirajo** življenje in obnovo: ekosistemi postanejo bolj biološko raznovrstni in odporni; lokalna kultura in dediščina se oživita; skupnosti postanejo zdravejše in bolj samozadostne.

Ključne značilnosti:

- Neto pozitiven vpliv
- Upravljanje, ki ga vodi skupnost
- Biokulturna regeneracija
- Globoki odnosi med gostom in gostiteljem
- Dolgoročna odpornost in prilagodljivost.

Primeri:

- **Kulturna doživetja v lasti skupnosti**, ki ustvarjajo prihodek, hkrati pa prenašajo tradicionalno znanje in krepijo identiteto.
- **Regenerativni modeli kmetijsko-turističnih dejavnosti**, kjer se obiskovalci seznaniijo z zdravjem tal, prehranskimi sistemi in podpirajo lokalne proizvajalce (npr. obiranje oljk, trgategv grozdja).

- **Turistične zadruge, ki dobičke ponovno vlagajo v lokalno** izobraževanje, zdravstvo ali koridorje biotske raznovrstnosti.
- **Pripovedovanje zgodb, ki izhaja iz kraja**, kar krepi lokalno prebivalstvo ter spodbuja čustveno povezavo in zdravljenje med gosti in gostiteljskimi skupnostmi.

Z zavedanjem, kje na spirali se nahajamo, se lahko začnemo premikati v pravo smer – proti prihodnosti, v kateri **turizem prispeva k regeneraciji življenja, ne le k njegovi porabi**.

V naravi je regeneracija **naraven in neprekinjen proces**. Poteka **v ciklih** – rast, prilagajanje, zdravljenje – in **traja**, dokler je sistem živ in se razvija.

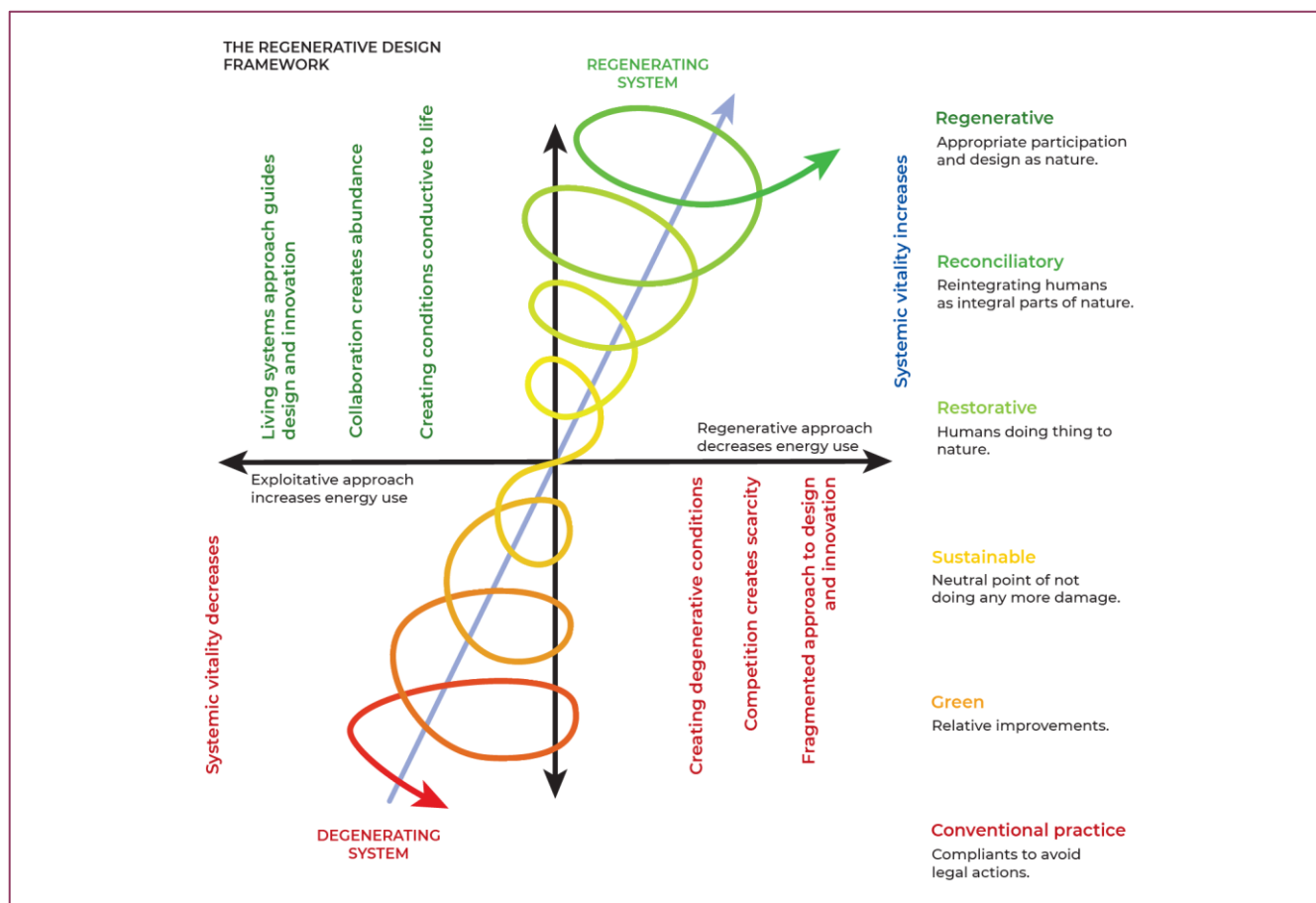
Na enak način regenerativni turizem ni enkratno dejanje ali fiksni cilj. Je **neprekinjeno potovanje**, ki **sčasoma** pomaga **sprostiti potencial kraja in njegovih prebivalcev**. Uspeh se ne meri z doseganjem končnega cilja, ampak s **postopnim napredovanjem** – vsak korak gradi na prejšnjem, s vsakim ciklom pa postajamo močnejši, modrejši in bolj odporni (Mang & Reed, 2012).

Regeneracija poteka na več ravneh:

- **Narava** – kot je obnavljanje zemlje, ponovno vzpostavljanje naravnega rasti na zemljiščih ali čiščenje rek.
- **Kultura** – kot je oživljanje lokalnih tradicij, obrti in jezikov.
- **Skupnosti** – kot ustvarjanje delovnih mest, zaupanje in ponos.
- **Miselnost** – kot je prehod od ekstrakcije k skrbi in sodelovanju.

Regenerativni turizem podpira **vse to hkrati**. Ne zanaša se na to, da zunanji "popravljajo" stvari. Namesto tega **deluje z lokalnim znanjem, vodstvom skupnosti in naravnimi ritmi območja**. Treba je poudariti, da **regeneracija na eni ravni ne pomeni regenerativnosti kot celote, zato cilja ali doživetja ne moremo imenovati regenerativnega, če se ne dogaja na različnih ravneh**.

PCilj ni popolna regeneracija, temveč **je cilj stalen napredek**. Gre **za korake, skupno učenje** in oblikovanje turizma, ki skozi čas krepi ljudi in kraje. In ta napredek ni linearen; To je spirala – širi se, pogloblja in prinaša novo življenjsko energijo z vsakim ovinkom. **Regenerativni turizem zato ni enkraten projekt, temveč je neprekinjena spirala izboljšav**.

Slika3 : Okvir regenerativnega oblikovanja – regenerativna spirala

Vir: Ehrenfeld in Wahl (2016)

"Regenerativni razvoj je proces, ne dogodek; razkrivajočelatentne možnosti, ki napredujejo od preprostejših do bolj naprednih, zrelih ali kompleksnih. "Uspeh" v regenerativnem razvoju je iterativen in progresiven, pri čemer se vsak cikel premika navzgor."

(Mang & Reed, 2012)

1.5. Od trajnosti do regeneracije

Od povzročanja manj škode k aktivnemu delovanju za več dobrega

Večina nas je že seznanjena z idejo trajnosti – gre za premišljeno uporabo virov, ki bo tudi prihodnjim generacijam omogočilo zadovoljitev njihovih potreb. V turizmu to pomeni prizadevanja za zmanjševanje negativnih vplivov: zmanjševanje emisij, omejevanje odpadkov ali zaščito naravnih območij. S poglobljanjem družbenih in ekoloških kriz mnogi ugotavljajo, da **je trajnost nujna, a ni več dovolj**.

Trajnost se osredotoča na **zmanjševanje negativnih učinkov** in ohranjanje ravnovesja, ki je pogosto vodeno **s trojno osnovo**: okoljska skrb, družbena odgovornost in ekonomska vzdržnost. Sprašuje: **"Kako lahko zmanjšamo negativen vpliv turizma, hkrati pa ga ohranimo vzdržnega?"**

Regeneracija gre še korak dlje. Izraz je izpeljan iz besede *regenerate* — "obnoviti ali obnoviti". Presega zgolj zmanjševanje škode in se sprašuje: **"Kako lahko turizem aktivno doprinaša ljudem, krajem in naravi?"** Pomeni postati sila dobrega – ne le izogibati se **negativnim učinkom**, ampak **aktivno podpirati obnovo skupnosti, ekosistemov in kulturnih tradicij**. Gre za to, da stvari naredimo bolj zdrave, močnejše in odporne za prihodnost.

Kakšna je razlika? Trajnostni turizem v primerjavi z regenerativnim turizmom

Vidik	Trajnostni turizem	Regenerativni turizem
Glavna paradigma	Zmanjšajte škodo (negativne učinke) in hkrati podpirajte rast	Ustvariti neto pozitiven vpliv za skupnosti in naravo
Pogled na naravo	Narava kot vir za zaščito	Ljudje in narava sta medsebojno odvisna in se so-razvijata
Cilj	Uravnovežiti okoljske, gospodarske in socialne rezultate	Obnova in dolgoročno izboljševanje zdravja celotnih sistemov.
Pristop k kraju	Rešitve, ki veljajo za vse, tehnične rešitve	Globoko zasidrana v lokalni identiteti, potencialu in odnosih
Vloge deležnikov	Od zgoraj navzdol: strokovnjaki, vlade, podjetja	Sodelovanje: skupnosti, obiskovalci in gostitelji kot soustvarjalci
Agenti sprememb	Strokovnjaki, načrtovalci, zunanji vodje	Gostitelji, lokalni igralci, skrbniki skupnosti in povezani obiskovalci
Sistemska razmišljanje	Upravljanje vplive v različnih sektorjih (ekološki, socialni itd.)	Turizem dojemamo kot del živega, medsebojno povezanega sistema

Vidik	Trajnostni turizem	Regenerativni turizem
Pravičnost in moč	Pogosto vzdržuje obstoječe strukture	Cilj je preoblikovati razmerja moči in podpirati vključenost
Končno vprašanje	Kako lahko rastemo odgovorno?	Kako lahko pomagamo temu območju in skupnosti, da uspevata za prihodnje generacije?

Tabela2 : Primerjava trajnostnega in regenerativnega turizma

Vir: Prilagojeno po Bellato, Frantzeskaki in Nygaard (2022)

Primer 1: Zelo trajnostno, vendar ne regenerativno*Hotel EcoWave, sredozemska obala (izmišljen primer)**Kaj delajo dobro (trajnost):*

Hotel EcoWave je pridobil najvišje okoljske certifikate. Deluje izključno na obnovljive vire energije, uporablja sistem recikliranja sive vode, je odpravil plastiko za enkratno uporabo in streže ekološko hrano iz lokalnih virov. V informativnih gradivih za goste spodbuja varčevanje z vodo in energijo, svoj ogljični odtis pa kompenzira s pomočjo certificiranih projektov ponovnega pogozdovanja v tujini.

Zakaj ni regenerativen:

Kljub odličnim ukrepom za zmanjšanje škode je pristop hotela EcoWave v veliki meri **usmerjen navznoter**, na lastno delovanje hotela. Ne prispeva aktivno k zdravju ali odpornosti okoliškega območja. Lokalne skupnosti so vključene le kot dobavitelji, ne pa kot soustvarjalci turističnih doživetij ali upravljanja. Okoljske koristi hotela se ne kažejo v **neto pozitivnih spremembah** za lokalni ekosistem ali kulturo, niti ne obravnavajo sistemskih izzivov na območju.

Primer 2: Regenerativno*Cerdanya Viva – Living Mountains Experience (Katalonija – Cerdanya, Pireneji)**Kaj počnejo (regeneracija):*

Cerdanya Viva Ecoresort je več kot le okolju prijazna namestitev – deluje kot živi laboratorij za odpornost gora. Gosti se udeležujejo naravnih wellness dejavnosti, od lokalnih prebivalcev se učijo tradicionalnega kmetovanja in znanja o zeliščih ter sodelujejo v kulturnih dogodkih, ki jih vodi skupnost. Hrana v resortu prihaja iz lastnega permakulturnega vrta in od bližnjih kmetov, kar ustvarja lokalno gospodarstvo z zaprtim krožnim tokom. V model so vgrajeni sončna energija, delovanje brez odpadkov in celoletno zaposlovanje lokalnih prebivalcev.

Zakaj je regenerativno:

Delo Cerdanya Viva krepi **celoten sistem** – ekološki, kulturni in socialni – ne le svoj lastni odtis. Krepi zmogljivosti lokalne skupnosti, oživlja kulturno dediščino, obnavlja pokrajino in navdihuje goste, da postanejo skrbniki v svojih lastnih okoljih. Letovišče usklajuje svoj uspeh z **dolgoročnim zdravjem ozemlja** in skupaj z lokalnimi akterji ustvarja skupno vizijo za cvetočo pirenejsko bioregijo.

Ključno sporočilo:

Regenerativni turizem pomeni **aktivno ustvarjanje pogojev za cvetoče življenje** – za ljudi, naravo in kulturo. Za razliko od trajnosti, ki si prizadeva ohraniti ravnovesje, si regeneracija prizadeva za **izboljšanje in obnovo**, s čimer zagotavlja, da je območje sčasoma bolj zdravo in odporno.

Regenerativni turizem zagotavlja ta model z vprašanjem:

- Kaj si to območje želi postati?
- Kako lahko turizem pomaga uresničiti ta potencial?
- Kako merimo blaginjo, ne le rezultate?

Regenerativni turizem nas vse vabi, **da ponovno premislimo, kaj pomeni resnični uspeh**. Namesto da bi se osredotočali zgolj na številske kazalnike, lahko vprašamo:

- Ali izboljšujemo zdravje tega območja?
- Ali se ljudje počutijo bolj povezane in cenjene?
- Ali gradimo dolgoročno odpornost in odnose?

Ne gre za to, da bi vse naredili naenkrat. **Gre za spremembo miselnosti v smeri, zavedanja, kaj lahko naredimo skupaj.**

"Mehanistični svetovni nazor in industrijski model prevladujeta v konceptualizacijah trajnostnega turizma.

Regenerativni turizem usmerja svoje posege v krepitev zmogljivosti celotnih sistemov za regeneracijo, in ne zgolj na upravljanje socialno-ekoloških vplivov in hkrati doseganje neskončne gospodarske rasti.

Režim trajnostnega turizma obravnava turizem kot panogo in daje prednost intervencijam od zgoraj navzdol, standardiziranim in razdeljenim na posamezne segmente. Nasprotno pa pristopi regenerativnega turizma odražajo in soustvarjajo znotraj konteksta posameznega območjav.«

(Bellato et al., 2022)

1.6. Temeljna načela regenerativnega turizma

Vodilne vrednote, ki pomagajo življenju uspevati

Pri regenerativnem turizmu ne gre za uporabo fiksnega modela ali izpolnjevanje meril trajnosti. Gre za spremembo v tem, kako gledamo na turizem in ga oblikujemo – kot živ, razvijajoč se del kraja.

Čeprav **še ni široko sprejetih načel prakse za regenerativni turizem**, raziskovalci in praktiki začenjajo oblikovati skupno osnovo.

Osnovna načela, ki jih vodita narava in lokalno znanje, **nam pomagajo preiti od nadzora k soustvarjanju**, od izkoriščanja k **skrbi** ter od kratkoročnih rešitev k **dolgoročnemu blagostanju** ljudi, kraja in planeta.

1. Razmišljanje na način živih sistemov

Turizem je vpet v kompleksne in dinamične družbeno-ekološke sisteme. Regenerativni turizem obravnava gostiteljske teritorije kot žive, razvijajoče se sisteme – ne kot izolirane produkte ali trge. Črpa iz ekološke modrosti in biomimikrije ter priznava, da je vse medsebojno povezano in soodvisno.

2. Osredotočenost na kraj in lokalni kontekst

Regeneracija se začne s **spoštovanjem edinstvenosti kraja** in njegovim priznavanjem kot živega subjekta – ne le kot kulise za turizem, ampak kot dinamičnega ekosistema z lastno zgodbo, identiteto in ritmi. Kraj ni le mesto, *kjer se odvija turizem* – je *razlog, zakaj se odvija*. Je kraj, ki je najprej ponudil

pogoje za naselitev, ustvarjanje kulture, oblikovanje odnosov in na koncu sprejemanje obiskovalcev.

Regenerativni turizem se začne s tem, da pozorno prisluhnemo tej edinstvenosti: njegovim pokrajinam in jezikom, njegovim ekosistemom in tradicijam ter – kar je najpomembneje – potrebam in željam njegovih skupnosti. Ne gre za uporabo zunanjih predlog ali globalnih trendov. Gre za to, da turizmu omogočimo, da se razvije organsko, zakoreninjen v duhu kraja in oblikovan s strani tistih, ki tam živijo.

Ta premik – od obravnavanja kraja kot vira k spoštovanju kraja kot soustvarjalca – od nas zahteva, da se premaknemo od miselnosti izkoriščanja k miselnosti odnosov. Ko se na ta način povežemo s krajem, ga ne le obiskamo – vključimo se vanj, se učimo in rastemo z njim.

3. Opolnomočenje skupnosti in participativno upravljanje

Odločitve morajo **vključevati mnenja tistih, ki jih zadevajo**. Regenerativni turizem spodbuja sodelovanje med vladami, podjetji, prebivalci in drugimi lokalnimi akterji – tako da turizem deluje z lokalno skupnostjo, ne *pa* zanjo.

Z vidika regenerativnega pristopa lokalne skupnosti niso pasivni ponudniki storitev, temveč gostitelji, nosilci znanja in skrbniki kraja. Regenerativni turizem jih postavlja v središče oblikovanja njihove prihodnosti, pri čemer daje poudarek vključevanju, skupnemu upravljanju in participativnemu načrtovanju.

4. Neto pozitiven vpliv

Regenerativni turizem ne želi le „povzročati manj škode“, temveč si prizadeva za **aktivno obnovo** in izboljšanje. Naj gre za obnovo ekosistemov, kulturno oživitev ali lokalne gospodarske koristi, zastavlja vprašanje: *Kaj dobrega lahko ustvarimo skupaj?*

5. Pomembni odnosi

Trdni odnosi so v središču regeneracije. Ko se ljudje globoko povežejo s krajem in med seboj, postanejo bolj motivirani/vključeni v skrb za to, kar je pomembno. Namesto hitrih izmenjav regenerativni turizem spodbuja dolgoročne odnose. Gradi zaupanje, empatijo in medsebojno skrb – med obiskovalci in domačini, ljudmi in zemljo ter med samimi skupnostmi. To vključuje čustvene, kulturne in celo duhovne povezave, ki podpirajo zdravljenje in učenje.

6. Celostno dobro počutje

Regeneracija je **večdimenzionalna** – vključuje duševno, telesno, čustveno, kulturno, duhovno in ekološko zdravje (One Health ali Planetary Health). Turizem postane orodje za individualno in kolektivno preobrazbo. Regenerativni turizem podpira osebno refleksijo, čustveno dobro počutje,

kulturno povezanost in celo duhovno obnovo – tako za obiskovalce kot za gostitelje.

7. Dolgoročna odpornost

Regenerativni turizem pomaga skupnostim, da se pripravijo na spremembe in v njih uspevajo. Spodbuja raznolika preživetja, zdravje ekosistemov in poglobljeno lokalno znanje – ključne elemente za dolgoročno prilagodljivost in moč.

Ta načela so v skladu s stališčem ZN o regenerativnem turizmu kot transformativnem, vključujočem in okoljsko ozaveščenem modelu, ki koristi ljudem in planetu. Kot pravi Dredge (2023), se regeneracija začne z zastavljanjem globljih vprašanj, »prehodom od 'kako narediti manj škode?' k '**kako narediti več dobrega?**'«.

Kot ugotavljajo Bellato in sod. (2023), različne publikacije ponujajo pomembne vpogleda. Na podlagi teh virov in prispevkov iz posvetovanj s strokovnjaki **so** Bellato in sodelavci **predlagali sedem konceptualnih načel**, ki pomagajo usmerjati razvoj regenerativnega turizma v teoriji in praksi.

Ta **načela** tvorijo **konceptualno podlago**, ki omogoča nadaljnji razvoj teorije in prakse regenerativnega turizma.

1. Izhajanje iz ekološkega svetovnega nazora

Turizem mora temeljiti na razumevanju, da so ljudje del narave. To načelo poziva k integraciji avtohtonih in zahodnih sistemov znanja za podporo odločanju, usmerjenemu v življenje.

2. Razumevanje sveta kot skupka živih sistemov

Turistični sistemi se obravnavajo kot kompleksni, dinamični in medsebojno povezani. To načelo vabi načrtovalce in strokovnjake, da prepoznajo vzorce, odnose in povratne zanke namesto izoliranih delov.

3. Identifikacija edinstvenega potenciala kraja za regenerativni turizem

Vsako območje ali kraj ima svojo identiteto, kulturo in ekološko zgodbo. Regenerativni turizem se začne z odkrivanjem tega notranjega potenciala in oblikovanjem turizma v skladu z njim.

4. Uporaba zmogljivosti živih turističnih sistemov za spodbujanje preobrazbe

Turizem lahko deluje kot katalizator za širše pozitivne spremembe. To načelo spodbuja uporabo turizma kot orodja za regeneracijo družbeno-ekoloških sistemov, ki segajo preko samega turističnega sektorja.

5. Sprejemanje pristopov za doseganje blaginje, ki spodbujajo kulturno oživitev, vračanje zemlje ter dajanje prednosti perspektivam, znanju in praksam avtohtonih in marginaliziranih ljudstev

Regenerativni turizem mora priznati zgodovinske in sedanje krivice. Zdravljenje pomeni obnovo odnosov, vrnitev agencije in dvig glasov, ki so bili izključeni ali oškodovani.

6. Ustvarjanje regenerativnih krajev in skupnosti

Cilj ni le zmanjšanje škode, ampak soustvarjanje krajev, kjer ljudje, skupnosti in ekosistemi skupaj uspevajo – kar ustvarja neto pozitivne učinke na vseh ravneh.

7. Sodelovanje pri razvoju in izvajanju pristopov regenerativnega turizma

Regeneracija je trajen in kolektiven proces. To načelo poudarja soustvarjanje, medsebojno učenje in prilagodljiva partnerstva, ki se sčasoma razvijajo.

Skupaj ta načela zagotavljajo skupno podlago za oblikovanje regenerativnega turizma v različnih sredozemskih kontekstih ter ponujajo navdih in smernice za oblikovalce politik, ponudnike turističnih storitev in skupnosti. To niso koraki, ki jih je treba slediti – to so leče, skozi katere gledamo svet in načrtujemo njegovo obnovo.

„Med načeli regenerativnega turizma izstopajo trije temeljni odnosi: odnos človeka do sebe, do drugih in do Zemlje. Razvijanje teh treh odnosov je bistveno.“

(Sonia Teruel)

1.7. Okrepitev skupnosti in nove vloge v turizmu

Od ponudnikov storitev do skrbnikov kraja

V regenerativnem turizmu lokalne skupnosti niso le del kulise – so **srce kraja** in ključ do oblikovanja njegove prihodnosti. Namesto da se turizem dogaja njim, se regenerativni turizem dogaja z njimi. To pomeni prehod od izkoriščevalskih modelov k modelom, ki so **vključujoči, krepijo in so globoko zakoreninjeni v kraju**.

Regenerativni turizem podpira **upravljanje, ki ga vodi skupnost**, spodbuja **participativno načrtovanje** in gradi **lokalne zmogljivosti za upravljanje**. Lokalne skupnosti niso le ponudniki storitev – so gostitelji, nosilci znanja in soustvarjalci, ki imajo sposobnost samoorganizacije in vplivanja na javne politike na podlagi načel subsidiarnosti in regenerativnega delovanja. Ko so skupnosti opolnomočene, da oblikujejo turizem na svojem območju, se to odrazi v doživetjih, ki imajo globlji pomen, izhajajo iz lokalnega območja ter omogočajo večjo odpornost a vse vpletene.

Namesto da bi bili odvisni od zunanjih naložb ali masovnega turizma, se regeneracija začne pri **ljudeh, ki živijo na tem območju** – pri njihovem znanju, ustvarjalnosti, tradicijah in skrbi.

Nove vloge v turizmu: skupna odgovornost

Regeneracija ne pomeni delati več. Pomeni delati **drugače**. In to se začne z **novimi vlogami, novimi odnosi in skupnim občutkom odgovornosti** za življenje kraja.

Bellato et al. (2022) predlagajo **pet medsebojno povezanih vlog**, ki sestavljajo sistem regenerativnega turizma. Te vloge niso nazivi ali delovna mesta – so načini **bivanja**, načini **odnosov** in načini **prispevanja** k blaginji ljudi in kraja. So **medsebojno odvisne in se pogosto prekrivajo**. En sam človek lahko hkrati prevzame več vlog.

1. Umeščanje kraja

Ohranjanje in izražanje bistva kraja – njegove pokrajine, kulture, zgodb in duha. Ta vloga je temelj vseh drugih, saj turizem utemeljuje na identiteti in celovitosti gostiteljskega območja.

2. Skrb za kraj (skrbništvo)

Skrb za **socialne, kulturne in ekološke sisteme**, ki podpirajo življenje, ter njihovo obnavljanje. To vključuje varovanje tradicij, biotske raznovrstnosti ter zdrava zemlje in skupnosti.

3. Gostiteljstvo

Ustvarjanje pomenljivih srečanj med gosti in krajem. Gostitelji pomagajo obiskovalcem, da se povežejo z lokalnimi vrednotami, zgodbami in načini življenja. So posredniki medsebojnega spoštovanja in učenja.

4. Vloga gosta

Gosti niso pasivni potrošniki, ampak aktivni udeleženci v procesu obnove. Potujejo s skromnostjo, radovednostjo in skrbjo – odprti za poslušanje, vračanje in učenje od kraja.

5. Povezovanje skupnosti

Krepitev sistemov, ki povezujejo skupnost – jezik, obredi, hrana, odnosi in vsakdanje življenje. Ta vloga ohranja kulturno in družbeno tkivo živo in polno energije.

Kaj lahko storijo vodilni v turizmu?

Če ste ponudnik turističnih storitev, organizacija za upravljanje destinacije (DMO), občina ali skupnost, razmislite o naslednjem:

- Ali cenimo in podpiramo teh pet vlog v naši regiji?
- Ali lokalno prebivalstvo vidimo kot nosilce znanja in soustvarjalce, ne le kot ponudnike?
- Ali ustvarjamo pogoje, v katerih lahko ljudje in kraj uspevajo skupaj?

1.8. Regenerativno upravljanje turizma izhaja iz kraja

Sodelovalno, vključujoče in zakoreninjeno v modrosti kraja

V regenerativnem turizmu upravljanje ne pomeni upravljanja z ljudmi ali reševanja problemov od zgoraj navzdol. Namesto tega gre za **razvoj skupnega občutka namena in odgovornosti znotraj skupnosti** – začenši s krajem.

Mang in Reed (2012) nas opominjata, da **je vsak kraj edinstven**, živ sistem, sestavljen iz zemlje, ljudi, kulture in zgodovine. Učinkovito upravljanje se pojavi, ko **razumemo to kompleksnost in delamo z njo** – ne proti njej. To pomeni oblikovanje upravljanja, ki je zakoreninjeno v **celostnem sistemskem razmišljanju**, odzivno na **lokalni kontekst** in osredotočeno na **dolgoročno blaginjo**.

Namesto da bi deležnike obravnavali kot zunanje interese, ki jih je treba upravljati, nas regenerativni pristopi vabijo, da **deležnike razvijamo** – podpiramo posameznike in skupine, da se vidijo **kot**

soustvarjalci in skrbniki svojega kraja. Ta vrsta upravljanja je **dinamična in razvojna**: razvija se skozi **globoko poslušanje, skupno učenje in odnose zaupanja**.

Ta regenerativni pristop oblikujejo tri ključne ideje:

- **Razvijajte skupno identiteto in lastništvo** prek lokalno utemeljenega pripovedovanja zgodb in oblikovanja vizij.
- **Uporaba celostnega razmišljanja** za prepoznavanje medsebojnih povezav v ekološkem, socialnem in gospodarskem življenju.
- **Vključevanje učenja in prilagajanja** v vsakodnevne prakse, kar sistemu omogoča, da se sčasoma regenerira.

V končni fazi gre pri regenerativnem upravljanju za **soodraščanje s krajem**. Nadzor nadomešča s **skrbjo**, hierarhijo pa s **sodelovanjem**. S pomočjo **poglobljene ocene, ki temelji na kraju, participativnega pripovedovanja zgodb** in skupnih konceptualnih okvirov regenerativno upravljanje **ustvarja pogoje, da turizem deluje kot katalizator** ekološke in kulturne vitalnosti – ne le za sedanost, temveč tudi za prihodnje generacije. Po mnenju Dredgeja (2022) preoblikovanje turizma v regenerativno silo pomeni delo na **treh ključnih področjih: miselnosti, sistemih in praksi**.

V regenerativnem turizmu upravljanje ne opredeljujejo statične strukture ali avtoriteta od zgoraj navzdol, temveč **tekoče, večplastno sodelovanje**, ki podpira učenje, sodelovanje in sistemsko mišljenje. Dredge poudarja, da tradicionalno znanstveno upravljanje – za katero so značilni individualizem, redukcionizem in ločevanje – ni primerno za obravnavanje kompleksne, prilagodljive narave turističnih sistemov. Namesto tega mora biti **regenerativno upravljanje osredotočeno na skupnost, celostno in prilagodljivo**.

Ključne značilnosti regenerativnega upravljanja vključujejo:

- **Celosten sistemski pristop:** Upravljanje ne sme ločevati turizma od njegovih socialnih, ekoloških in kulturnih kontekstov. Turizem mora priznati kot *fraktalni sistem*, ki vpliva na druge sektorje (npr. kmetijstvo, okolje, kulturo) in je pod vplivom le-teh.
- **Procesi, ki temeljijo na kraju in potekajo od spodaj navzgor:** Odločitve morajo nastajati na podlagi *pozornega poslušanja in vključevanja skupnosti*, pri čemer je treba priznati edinstveno identiteto, izzive in vrednote vsakega kraja. Zunanje strategije, ki temeljijo na predlogah, so nezadostne.
- **Interdisciplinarno sodelovanje:** Upravljanje mora presegati tradicionalne sektorske meje in vključevati ne le akterje v turizmu, temveč tudi okoljske strokovnjake, kulturne delavce, načrtovalce in nosilce lokalnega znanja. To odraža *naravo* regenerativnega dela, ki *presega meje*.
- **Na načelih temelječa praksa:** Članek opisuje sedem vodilnih načel za regenerativno delovanje, ki vplivajo tudi na upravljanje: celostnost, narava kot naša učiteljica; skrb in

spoštovanje; aktiven doprinos; dinamičnost in evolucija; sodelovanje; neprekinjeno učenje (Dredge, 2023: 272).

- **Osredotočenost na človeški razvoj in spremembo miselnosti:** Upravljanje bi moralo vlagati v gojenje regenerativne miselnosti – prehod od mišljenja »jaz« k mišljenju »mi« – ter graditi zmogljivosti za nenehno razmišljanje, iskanje smisla in učenje.
- **Dolgoročno soustvarjanje in preizkušanje:** Upravljanje je zasnovano kot *pot učenja*, ne kot fiksni načrt. Orodja, kot so pripovedovanje zgodb v skupnosti, globoko poslušanje in kolektivno oblikovanje vizije, nadomeščajo togo strateško načrtovanje.

V bistvu gre pri upravljanju v regenerativnem turizmu, kot ga predstavlja Dredge, manj za upravljanje rezultatov in bolj za **omogočanje odnosov, sprememb sistemov in skupaj ustvarjene prihodnosti**.

Sodelovanje več zainteresiranih strani

Regenerativni turizem ne more potekati v izolaciji. Zahteva **sodelovanje med sektorji** (okolje, izobraževanje, zdravje, kmetijstvo itd.) **in različnimi deležniki**. Ko je turizem usklajen s širšimi cilji za blaginjo skupnosti in ekološko zdravje, postane močna sila za preobrazbo.

Takšna udeležba več zainteresiranih strani izhaja iz temeljnih načel regenerativnega turizma. Priznava, da je turizem vpet v širše življenske sisteme in da uspešna območja nastajajo iz sodelovanja, ne iz konkurence. Z delovanjem skupaj **lahko** zainteresirane strani **ustvarijo pogoje**, v katerih cvetijo ljudje, narava in kultura – zdaj in za prihodnje generacije.

Okvir upravljanja regenerativnega turizma (Bellato in drugi, 2022): povezovanje teorije in prakse

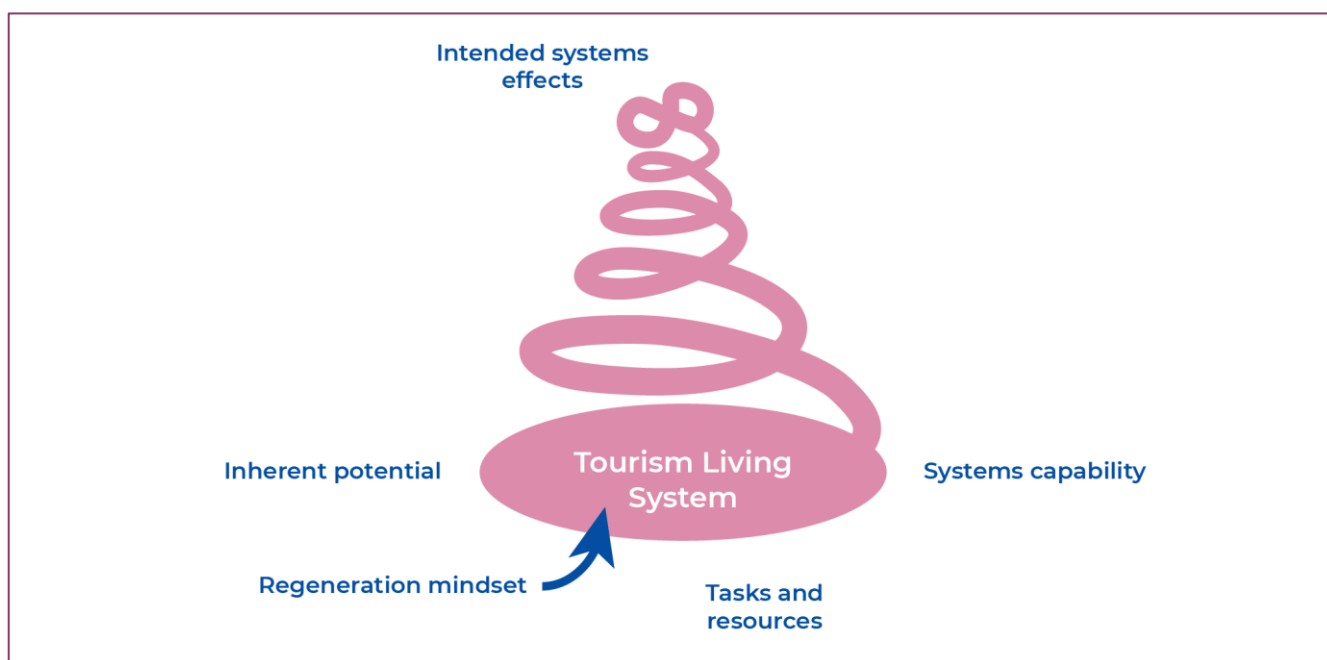
Bellato in drugi (2022) so razvili temeljni okvir za regenerativni turizem, ki združuje modrost domorodcev, zahodno znanost in spoznanja strokovnjakov v praktično orodje za preobrazbo.

V svojem jedru okvir presega logiko zmanjševanja škode trajnostnega turizma in sprejema pristop živih sistemov, ki si prizadeva **povečati regenerativno zmogljivost krajev, skupnosti in ekosistemov**.

Okvir sestavlja **pet medsebojno povezanih dimenzij oblikovanja**:

1. **Regeneracijski način razmišljanja** – utemeljevanje odločitev na ekološkem svetovnem nazoru in sistemskem razmišljanju.
2. **Notranji potencial** – Razkrivanje edinstvenega namena in možnosti kraja skozi globoko vključevanje v kraj.

3. **Sistemska zmožnost** – Gradnja zmogljivosti deležnikov za odzivanje na izzive in spodbujanje pozitivnih sistemskih sprememb.
4. **Želeni učinki sistema** – Zagotavljanje, da so rezultati usklajeni z neto pozitivnimi vplivi tako za ljudi kot za naravo.
5. **Naloge in viri** – Mobilizacija orodij, vlog in sodelovanj za uresničevanje vizij regeneracije.

Slika4 : Konceptualni okvir regenerativnega turizma

Vir: Bellato et al, 2022

Ta konceptualni okvir služi kot vodilo za upravitelje destinacij in upravne organe, ki si prizadevajo za uresničevanje regenerativnega turizma. Spodbuja skupno odgovornost, dolgoročno vizijo in dinamično učenje ter pomaga uskladiti politiko, načrtovanje in prakso v smeri razcveta družbeno-ekoloških sistemov.

PRIMER: PLAYA VIVA, MEHIKA

Uresničevanje regeneracije v praksi

Playa Viva, ekološki luksuzni resort na mehiški pacifiški obali, je splošno priznan kot živ primer regenerativnega turizma v praksi. Njegov pristop je v celoti usklajen s petimi dimenzijami Bellatovega (2022) okvira regenerativnega turizma in kaže, kako se teorija lahko prenese v praktično, na kraju temelječo preobrazbo.

Slika5 : fotografije Playa Viva

Vir: <https://www.regenerativetravel.com/hotels/playa-viva/#highlights-activities>

1. Regenerativna miselnost

Playa Viva temelji na **ekološkem svetovnem nazoru**, ki letovišče ne obravnava kot osamljeno podjetje, ampak kot del širšega živega sistema. Njeni ustanovitelji so že od samega začetka sprejeli regenerativno miselnost – ne sprašujejo se le, kako zmanjšati škodo, ampak kako **vrniti več, kot vzamejo**. To vključuje obnovo mangrov, regeneracijo kmetijskih površin in oživitev lokalnih vodnih sistemov.

2. Notranji potencial

Projekt se je začel z globokim raziskovanjem **edinstvenega potenciala kraja** – njegovih naravnih ritmov, potreb skupnosti in tradicij prednikov. Playa Viva je vključila lokalno prebivalstvo in modrost domorodcev, da bi razumela preteklost in prihodnost območja. Njihova vizija je izšla iz *spoznanj, pridobljenih na kraju samem*, in ne iz uvoženih modelov.

3. Sposobnost sistemov

Playa Viva vlaga v **krepitev zmogljivosti znotraj skupnosti**. Od ustvarjanja preživetja v regenerativnem kmetijstvu do podpore lokalnemu šolstvu in zdravstvu projekt krepi celoten sistem. Pomembno je, da spodbuja **skupno učenje** in vabi goste k sodelovanju v izobraževalnih doživetjih in projektih obnove.

4. Želeni učinki sistema

Rezultati niso le ekonomski. Playa Viva aktivno spremlja in **podpira vitalnost celotnega sistema** – socialno, ekološko in kulturno. To vključuje: zaščito habitatov morskih želv, razvoj lokalnega vodstva, krepitev prehranske suverenosti in organizacijo zavestnih potovalnih doživetij, ki spodbujajo razmislek in skrb.

5. Naloge in viri

Playa Viva deluje kot **skrbnik kraja**. Mobilizira vire iz različnih področij – turizma, ohranjanja narave, kmetijstva in izobraževanja – ter jih usklajuje v skladu z regenerativnimi rezultati. Prav tako gradi **odnose med več zainteresiranimi stranmi**, povezuje goste, lokalno prebivalstvo, nevladne organizacije in raziskovalce.

Playa Viva kaže, kako lahko projekt regenerativnega turizma **neguje cvetoče ekosisteme in skupnosti**, hkrati pa ponuja edinstvene in visokokakovostne izkušnje za obiskovalce. Ne gre za »predlogo«, ampak za živ, razvijajoč se model, ki raste skupaj s krajem. Za sredozemske destinacije ponuja navdih, kako prilagoditi **Bellatov okvir** različnim biokulturnih pokrajinam in realnostim upravljanja.

Več informacij: www.playaviva.com; www.regenerativetravel.com/hotels/playa-viva/

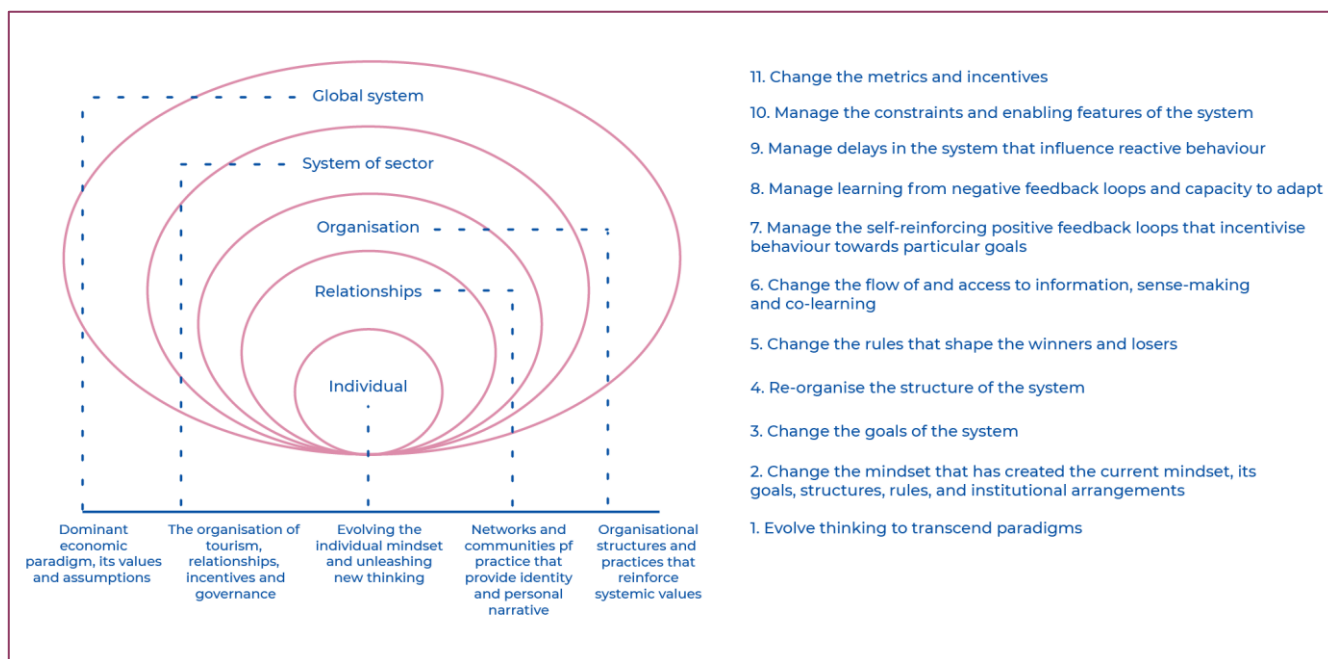
Upravljanje kot kompleksen adaptivni sistem

Upravljanje v turizmu lahko razumemo kot **kompleksen adaptivni sistem** (CAS), kar pomeni, da deluje bolj kot živ ekosistem kot pa kot fiksna struktura (Farsari, 2021). S tega vidika so območja mreže raznolikih akterjev (vlad, podjetij, skupnosti in obiskovalcev,...), katerih medsebojno delovanje na nepredvidljive načine oblikuje rezultate. Namesto da bi sledilo linearnim, od zgoraj navzdol usmerjenim pravilom, se upravljanje CAS nenehno prilagaja prek povratnih informacij, sodelovanja in učenja. Njegova moč leži v raznolikosti, prožnosti in **sposobnosti samoorganizacije**, ko se razmere spremenijo. S sprejemanjem kompleksnosti se upravljanje lahko bolje odziva na negotovost, spodbuja odpornost in podpira dolgoročno trajnost. Ta pristop poudarja, da pri učinkovitem upravljanju turizma ne gre za tog nadzor, ampak **za omogočanje vključujoče udeležbe, gradnjo zaupanja in soustvarjanje** prilagodljivih rešitev, ki pomagajo uspevati tako skupnostim kot ekosistemom.

Razumevanje, kje posredovati za spremembe: usklajevanje na več ravneh

Spodnja slika prikazuje, kako lahko projekt deluje na **več ravneh sistema, da bi dosegel pomembne spremembe v turizmu**. Od **individualne ravni** – kjer se začne sprememba miselnosti in svetovnih nazorov – do **širših sistemov**, kot so organizacije, sektorji in na koncu globalni kontekst, vsaka raven ponuja priložnosti za vpliv na to, kako se oblikuje turizem. Slika je navdihnjena z znanim okvirom Meadows (1999) o »točkah vzvoda«, ki razvršča 12 načinov posredovanja v sistemu, od najmanj (12) do najbolj učinkovitega (1). Bolj ko se poglobimo – v smeri spreminjanja miselnosti in razvoja paradigem –, bolj transformativna je lahko sprememba. V regenerativnem turizmu to pomeni, da je sicer spreminjanje politik in spodbud pomembno, vendar **prava moč leži v preoblikovanju načina, kako skupaj razmišljamo, se povezujemo in ustvarjamo pomen**.

Kot poudarja Dredge (2023): »*Delo na individualni ravni za spremembo paradigme je najučinkovitejši vzvod za spremembe*.« V regenerativnem turizmu se upravljanje začne z **ustvarjanjem prostora za to notranjo spremembo** – gojenjem novih miselnih vzorcev, ki cenijo skrb, sodelovanje in povezanost. Prav prek teh **individualnih preobrazb** postane mogoča širša sprememba sistema. To pomeni, da mora upravljanje spodbujati **pogoje za razmislek, skupno učenje in soustvarjanje** – ter vabiti vse deležnike, **da prevzamejo aktivno vlogo** pri oblikovanju uspešne, na kraju temelječe prihodnosti.

Slika 6 : Delovanje v okviru kompleksnega turističnega sistema in njegovih vzvodov za spremembe

Vir: Dredge, 2022: 274. Delovanje v kompleksnem turističnem sistemu in njegovih vzvodih za spremembe; Navdihnjeno po Meadows, D. (1999). *Leverage points: Places to intervene in a system*. <https://donellameadows.org/archives/leverage-points-to-intervene-in-a-system/>

V Dredgeovem članku (2022: 269) so povzete tri ključne ugotovitve:

1. Regenerativni turizem zahteva **spmembo družbeno-ekološkega zavedanja** in je odvisen od naše sposobnosti, da razvijemo naše mišljenje od »jaz« k »mi« ter razvijemo sočutje, empatijo in sodelovanje.
2. Znanstveno upravljanje ni skladno s preходом k regeneraciji. Turizem je treba **upravljati kot kompleksen adaptivni sistem** in premagati izzive individualizma, redukcionizma, ločevanja in tržne usmerjenosti, povezane z znanstvenim mišljenjem.
3. Regenerativni turizem zahteva **globoko angažiran pristop od spodaj navzgor**, ki temelji na kraju, je **osredotočen na skupnost in usmerjen v okolje**.

»Regenerativni turizem zahteva globoko angažiran pristop od spodaj navzgor, ki temelji na kraju, je osredotočen na skupnost in usmerjen v okolje.«

(Dredge, 2022: 269)

Mrežni pristopi v upravljanju turizma

Turistična območja je najbolje razumeti kot mreže medsebojno povezanih akterjev – kot so vlade, podjetja, skupnosti in obiskovalci – in ne kot izolirane organizacije. *Mrežni pristop* k upravljanju (Farsari, 2021) priznava, da odločitve nastajajo skozi odnose, zaupanje in sodelovanje med temi raznolikimi deležniki. Namesto da se opira na hierarhijo, poudarja pomen sodelovanja in deljene odgovornosti pri oblikovanju trajnostnih rezultatov. *Analiza mrež* ponuja orodja za preučevanje teh odnosov, ki kažejo, kdo ima vpliv, kako tečejo informacije in kje obstajajo vrzeli ali neravnovesja. Raziskave kažejo, da so destinacije z močnimi, dobro povezanimi mrežami bolj odporne, inovativne in bolje opremljene za prilagajanje izzivom. Z uporabo mrežnih pristopov lahko upravljanje postane bolj vključujoče, prilagodljivo in učinkovito pri podpiranju dolgoročne trajnosti in obnove.

Skupaj ustvarjamo spremembe: mreže vpliva

V regenerativnem turizmu **dolgoročna preobrazba** ne poteka prek osamljenih ukrepov – poteka **prek odnosov, skupnega namena in kolektivnega učenja**. Zato **mreže vpliva** postajajo **bistvena orodja za spremembe**. Ta poglavje črpa iz dela Avstralskega centra za socialne inovacije (TACSI), ki je več kot desetletje raziskoval, kako lahko mreže pomagajo skupnostim in sistemom, da se pozdravijo, razvijejo in uspevajo.

Trdi, da trajnih sprememb pri kompleksnih družbenih in okoljskih izzivih ni mogoče doseči s posameznimi organizacijami ali sektorji, ki delujejo osamljeno, ampak prek dobro povezanih, ciljno usmerjenih mrež. Poročilo, ki črpa iz teorije in prakse, opisuje načela in faze gradnje mrež, vključno z razjasnitvijo skupnega cilja, kartiranjem deležnikov, spodbujanjem zaupanja, omogočanjem sodelovanja in podpiranjem nenehnega prilagajanja. Praktična orodja in primeri iz prakse prikazujejo, kako se lahko mreže preusmerijo od razdrobljenih prizadevanj k usklajenemu delovanju ter tako gradijo kolektivno zmogljivost za inovacije in odpornost. Poročilo poudarja, da učinkovite mreže niso statične strukture, ampak živi sistemi, ki se sčasoma razvijajo in zahtevajo nenehno vlaganje v odnose, odprtost in skupno učenje. S preoblikovanjem **upravljanja v sodelovalni in prilagodljiv proces** TACSI zagotavlja okvir za strokovnjake, oblikovalce politik in skupnosti, da ustvarijo mreže, ki se lahko dinamično odzivajo na izzive in dosegajo preoblikovalne rezultate.

Kaj so mreže vpliva?

Mreže vpliva so skupine ljudi in organizacij, ki se združujejo okoli skupnega cilja, da spodbudijo sistemske spremembe. Za razliko od tradicionalnih mrež – ki lahko delijo znanje ali usklajujejo ukrepe – **se mreže vpliva osredotočajo na spreminjanje globljih struktur, ki ohranjajo probleme: miselnih modelov, dinamike moči in načinov dela.**

V kontekstu regenerativnega turizma mreže vpliva omogočajo deležnikom iz različnih sektorjev – javnim organom, malim in srednjim podjetjem, raziskovalcem, civilni družbi in organizacijam, ki delujejo na področju narave –, **da skupaj ustvarjajo rešitve, ki so zakoreninjene v kraju in usklajene z lokalnimi vrednotami**. To niso le partnerstva; to so ekosistemi zaupanja in preobrazbe.

V čem se mreže vpliva razlikujejo od drugih mrež?

Tipične strokovne ali sektorske mreže pogosto služijo za izmenjavo strokovnega znanja, virov ali zagovarjanje določenih interesov. Mreže vpliva pa:

- Dajejo prednost odnosom pred zastopanjem.
- delujejo preko silosov in tradicionalnih meja
- udeležence spodbujajo, naj »svoje logotipe pustijo pred vrati« in delujejo na podlagi skupne zavezanosti k obnovi.
- Sprejmite kompleksnost, raznolikost in dolgoročno razmišljanje.

Predstavljajte si mreže vpliva kot valove

Spremembe se ne začnejo vedno z velikimi dejanji. Pogosto se začnejo z majhnimi premiki – novimi pogovori, nepričakovanimi sodelovanji ali drugačnimi vprašanji. TACSI in drugi strokovnjaki za mreže opisujejo vplivne mreže kot valove v sistemu: bolj ko mreža **gradi zaupanje in usklajenost, bolj se njen vpliv širi** – po skupnostih, politikah in institucijah.

Štiri prakse mrež TACSI

Da bi podprli te valove in ustvarili plodna tla za spremembe, je TACSI opredelil **štiri ključne prakse, ki pomagajo mrežam vpliva rasti in uspevati**:

- **Skupnost:** Ustvarjanje globokih, pomembnih odnosov, utemeljenih na zaupanju, empatiji in skupnem cilju.
- **Vmesnost:** Ohranjanje prostora za negotovost in razlike – omogočanje, da se nove ideje in modrost pojavijo kolektivno.
- **Nastajanje:** Skupaj delamo majhne korake, se učimo z delovanjem in se prilagajamo na podlagi tega, kar odkrijemo.
- **Blaginja:** Podpora čustvenemu in psihološkemu zdravju članov mreže – ker so spremembe težke in je skrb bistvena.

Kaj to v praksi pomeni za regenerativni turizem?

Za gradnjo močnih mrež z vplivom v turizmu:

- Osredotočite se na gradnjo zaupanja in skupnega cilja med različnimi akterji.
- Omogočanje prostorov, kjer vodijo lokalni glasovi in kjer se modrost deli, ne pa izkorišča.
- Spodbujajte nenehno razmišljanje, skupno učenje in eksperimentiranje.
- Priznati, da je notranja regeneracija (ljudi, odnosov in institucij) enako pomembna kot zunanja regeneracija (zemlje in sistemov).

Družbena sprememba: teorija ključnega kvasa

V regenerativnem turizmu trajna preobrazba ne izhaja vedno iz mobilizacije največjih množic ali izvajanja obsežnih kampanj. Kot nas opominja mirovnik John Paul Lederach (2005), družbena sprememba pogosto izhaja iz nekaj veliko manjšega – kot **je ščepec kvasa**, ki povzroči vzhajanje celega hlebca kruha.

Pri peki kruha združite moko, vodo, sol in kvas. Moka je največja sestavina, podobno kot »kritična masa« ljudi, za katero se pogosto misli, da je potrebna za ustvarjanje sprememb. A moka sama ostane ravna. Prav kvas – majhen, skoraj neviden – je tisti, ki, ko je pravilno vmešan, v testo vnese življenje in mu pomaga rasti.

Lederachova **teorija ključnega kvasa** nas poziva, naj se manj osredotočamo na *to, koliko* ljudi mobiliziramo, in več na *to, koga* združujemo. Nekaj strateško povezanih ljudi – z različnimi ozadji, iz različnih sektorjev in z različnimi perspektivami – lahko ustvari eksponentni vpliv, če jih negujemo, povezujemo in vključujemo v širšo skupnost.

Pet lekcij iz peke kruha za regenerativne spremembe

- 1. Majhno je lahko močno** – Najmanjša sestavina, kvas, ima največjo sposobnost, da spremeni celoto. V regenerativnem turizmu lahko majhno število dobro povezanih, raznolikih akterjev sproži daljnosežne spremembe, bolj kot velika skupina, ki razmišlja enako.
- 2. Aktivirajte pred mešanjem** – Kvas mora najprej oživeti v toplem, rahlo sladkem in varnem prostoru, preden se pridruži večjemu testu. Podobno tudi nosilci sprememb potrebujejo prostore, kjer lahko gradijo zaupanje, delijo ideje in se skupaj pripravijo, preden se vključijo v širšo skupnost.
- 3. Osladite in zaščitite** – malo sladkorja pomaga kvasu rasti; zaščita pred neugodnimi pogoji ga ohranja živega. Regenerativna sprememba potrebuje podporne pogoje – čas za gradnjo

zaupanja in pozitivne zgodbe, ki sodelovanje naredijo privlačno.

4. **Zmešajte previdno in namerno** – Pri peki je treba kvas temeljito vmešati v moko, da se vsa vzhaja. Testo vzhaja, nato pa se ga stisne, da se ponovno vzhaja, še močneje. Regenerativne spremembe preizkušajo izzivi in neuspehi; njihov uspeh je odvisen od odpornosti in sposobnosti, da skupaj napredujemo.
5. **Pripravite se na to, kar prihaja** – Medtem ko testo vzhaja, pekar predgreje pečico. Pri regeneraciji to pomeni, da je treba misliti vnaprej in povezati sedanja dejanja s prihodnjimi potrebami, tako da bodo današnja prizadevanja pripravljena na izzive in priložnosti jutrišnjega dne.

Od kruha do regenerativnih območij

V Regenera4MED bi lahko bil »ključni kvas«:

- Zavzeta skupina lokalnih ribičev, ponudnikov turističnih storitev in skrbnikov kulturne dediščine, ki skupaj oblikujejo izkušnje za obiskovalce z majhnim vplivom na okolje.
- Občinski voditelji, ki so pripravljeni usmeriti turistične politike v ekološko in kulturno regeneracijo.
- Mreža pripovedovalcev zgodb in vodnikov, ki obiskovalce navdihujejo, da delujejo kot skrbniki, ne pa kot potrošniki sredozemskih pokrajin.

Tako kot je cilj pekarskega kruha, je naš cilj uspešna sredozemska območja – socialno povezana, kulturno živa in ekološko zdrava. Recept za to spremembo se ne začne z največjo množico, ampak s pravo mešanico ljudi, ki sodelujejo, da se celota dvigne.

„Kraj, kjer se kritična masa in ključni “kvas” srečata v smislu družbene spremembe, ni v številu vpletenih ljudi, ampak v ustvarjanju kakovosti platforme, ki omogoča močno eksponentno rast, in nato v iskanju načinov za ohranjanje te platforme.“

(Lederach, 2005)

1.9. Spremembe politik za regenerativni turizem

Od nadzora politike do omogočanja sistemov oskrbe

Politika ima močno vlogo pri oblikovanju razvoja, upravljanja in doživljanja turizma. V konvencionalnih modelih turistična politika pogosto odraža pristop od zgoraj navzdol, usmerjen v gospodarsko rast, ki daje prednost konkurenčnosti, številu obiskovalcev, razvoju infrastrukture in donosnosti naložb. Ti pristopi so prispevali k prekomerni rabi virov, razdrobljenemu upravljanju in ločevanju turizma od blaginje skupnosti.

Regenerativni turizem pa zahteva **povsem drugačen način političnega razmišljanja**.

Namesto oblikovanja politik, usmerjenih v nadzor in izkoriščanje, regenerativni turizem zahteva politične okvire, ki **omogočajo skrb, sodelovanje in preobrazbo, ki jo vodi skupnost**. Ta premik vključuje razumevanje turizma ne le kot gospodarske dejavnosti, temveč kot dela živega sistema – tesno povezanega z zdravjem ljudi, kraja in planeta.

Po mnenju Tourism CoLab (2023) politike regenerativnega turizma temeljijo na štirih ključnih spremembah:

1. Od trženja destinacij k skrbi za kraje

Politika se mora premakniti od promocije destinacij k vzpostavljanju pogojev za uspešne kraje. To vključuje podporo skrbi skupnosti, biokulturni regeneraciji in trajnostnim virom preživetja.

2. Od gospodarskega izkoriščanja k pravični porazdelitvi vrednosti

Namesto da daje prednost zunanjim naložbam ali razvoju v velikem obsegu, regenerativna politika podpira lokalna gospodarstva, mala podjetja in pravično delitev koristi – zlasti v marginaliziranih skupnostih.

3. Od centraliziranega upravljanja k razpršenemu, mrežnemu delovanju

Regenerativna politika omogoča sodelovanje, ne le posvetovanje. Gradi zmogljivosti za sodelovalno upravljanje in lokalnim akterjem daje moč, da oblikujejo turizem na načine, ki so v skladu z njihovimi vrednotami, identiteto in vizijo prihodnosti.

4. Od kratkoročnih zmag do dolgoročne odpornosti

Politika regenerativnega turizma sprejema kompleksnost in spremembe. Daje prednost prilagodljivim strategijam, podpira inovacije in daje prednost učenju pred fiksnimi rezultati. Vpraša: *Ali gradimo sisteme, ki bodo obstali in se razvijali?*

Ugodno politično okolje

Ustvarjanje spodbudnega političnega okolja pomeni ponovno razmisliti o tem, kaj se meri in kdo je vključen. Pomeni vključitev turizma v širše regenerativne agende, vključno s podnebno odpornostjo, socialno pravičnostjo, načrtovanjem rabe zemljišč in kulturno obnovo. Najpomembnejše je, da turizem postavlja v vlogo dejavnika, ki prispeva k splošnemu zdravju skupnosti in ekosistemov – ne kot ločen sektor, ampak kot regenerativno orodje.

Za to so potrebne politike, ki:

- Vključujejo sisteme znanja domorodnih in lokalnih skupnosti.
- Podpirajo medsektorsko sodelovanje in načrtovanje, ki ga vodijo skupnosti.
- Na novo opredeljujejo uspeh, da vključujejo blaginjo, ne le rast.
- Zagotavljajo dolgoročne naložbe v socialni, naravni in kulturni kapital.

Politika sama po sebi ne more obnoviti turizma – vendar bodo brez podpore politike mnoga prizadevanja za obnovo ostala osamljena. Regenerativna prihodnost turizma zahteva ne le drzne ideje, temveč tudi **politike, ki jih podpirajo.**

1.10. Novi kazalniki uspeha v regenerativnem turizmu

Prehod od stalne rasti k dolgoročni blaginji

Regenerativni turizem zahteva temeljito spremembo – ne le v načinu oblikovanja turizma, ampak tudi v razumevanju in merjenju njegovega uspeha. Tradicionalni turizem se pogosto osredotoča na stalno rast: več obiskovalcev, več prenočitev, več prihodkov. Čeprav ti kazalniki lahko kažejo gospodarsko aktivnost, nam redko povedo, ali kraj, njegovi prebivalci in ekosistemi resnično uspevajo.

Regenerativni turizem vabi k drugačnemu pristopu. **Uspeh na novo opredeljuje** skozi prizmo **blaginje, ki temelji na kraju** – s poudarkom na zdravju celotnega sistema. To pomeni, da se vprašamo:

- Ali je lokalno okolje zdravo in bolj odporno?
- Ali se skupnosti počutijo močne, varne in povezane?
- Ali turistična doživetja prispevajo h kulturni vitalnosti in učenju?

Preseganje izkoriščevalskih kazalnikov

V klasičnem turizmu se uspeh običajno meri z merili, kot so število obiskovalcev, poraba in rast infrastrukture. Tudi v okviru trajnosti se kazalniki pogosto osredotočajo na zmanjševanje škode, na primer zmanjševanje emisij ali omejevanje odpadkov. Regenerativni turizem zastavlja globlja vprašanja:

- Kaj dobrega ustvarjamo?
- Kdo ima od tega korist?
- Kaj se obnavlja, zdravi ali prenavlja?

Ponovno razmišljanje o uspehu: Kako merimo tisto, kar resnično šteje?

V regenerativnem turizmu uspeh ne opredeljujejo grafi rasti ali število turistov. Gre za **zdravje in vitalnost celotnega sistema** – ljudi, kraja in planeta. To pomeni, da je potrebna drugačna vrsta merjenja – takšna, ki odraža povezanost, skrb in dolgoročno blaginjo.

Bellato in Pollock (2023) poudarjata, da se regenerativni turizem namerno upira togemu merilnemu sistemu. Določanje vnaprej določenih kazalnikov ali formul za donosnost naložb (ROI) lahko razvojenju njegov globlji namen. Živi sistemi, trdita, so zapleteni in se razvijajo – preveč bogati za redukcionistične meritve.

Pollock (2012) kritizira tradicionalne kazalnike uspešnosti turizma kot mehanicistične in usmerjene v rast. Poziva k preusmeritvi k temu, kar v živih sistemih resnično šteje: **odnosi, zdravje in prispevki, ki podpirajo razcvet vsega življenja**.

Cave in Dredge (2020) se strinjata, da konvencionalni ekonomski kazalniki ne zadostujejo. Zagovarjata pluralistični model – takšen, ki meri **blaginjo, pravičnost in ekološko regeneracijo** kot osrednje elemente ekonomske vrednosti.

Z vidika oblikovanja nas Mang in Reed (2012) opominjata, da regeneracija ne pomeni doseganja fiksne cilja. Namesto tega gre za neprekinjeno, navzgor usmerjeno spiralo **sistemskega zdravja (vitalnosti) in potenciala. Uspeh pomeni gradnjo zmogljivosti skupnosti in ekosistemov, da se sčasoma razvijajo, prilagajajo in uspevajo**.

Dredge (2021) dodaja, da regenerativni turizem potrebuje širše, na vrednotah temelječe kazalnike – ki presegajo porabo obiskovalcev ali stopnje zasedenosti. Predlaga, da se osredotočimo na:

- **Ekološko regeneracijo** – Ali se narava obnavlja in neguje?
- **Zdravje in vključenost skupnosti** – Ali prebivalci uspevajo in so vključeni?
- **Kulturno odpornost** – Ali se lokalna dediščina spoštuje in prenaša naprej?
- **Ustvarjanje lokalne vrednosti in pravična porazdelitev** – Kdo ima koristi in kako?

Prizadevanje za regeneracijo je neprekinjen proces gojenja regenerativnega načina razmišljanja, razvijanja sistemskega razumevanja in sočutja. Nekateri rezultati so na začetku morda komaj opazni: **globlji odnosi, večje zaupanje, obnovljeni obredi, vrnitev vrst**. Zato se uspeh regeneracije ne meri v četrtnetjih, ampak v **desetletjih** – s potrpežljivostjo, skromnostjo in skrbjo.

S tem, ko na novo opredelimo, kako izgleda uspeh, na novo opredelimo tudi namen turizma. Ne le za zabavo, izkoriščanje ali celo ohranjanje – ampak za **podporo trajnega zdravja življenja v vseh njegovih oblikah**.

1.11. Tehnologija kot katalizator regeneracije

Inovativnost z namenom: digitalna orodja za globlje povezave in sistemsko spremembo

Regenerativni turizem temelji na človeških in ekoloških odnosih – vendar lahko tehnologija, če se uporablja pametno, te odnose okrepi. Če se uporablja preiščljeno, lahko poglobi zavest, podpira soustvarjanje in poveča pozitivni vpliv. Od vživajočega pripovedovanja zgodb do orodij za trajnost, ki jih poganja umetna inteligenca, digitalne inovacije ponujajo nove načine za uresničevanje regenerativnih načel.

Digitalno pripovedovanje zgodb za čustveno vključevanje

Navdihujoč primer je projekt »*Orígenes Botânica*« v botaničnem vrtu Ajuda v Lizboni (Paiva et al., 2023). Igra mešane realnosti je obiskovalce prenesla v prihodnost, v kateri je izumrlo veliko rastlinskih vrst, in jih povabila k razmišljanju o posledicah podnebnih sprememb skozi čustveno bogato in vživajočo izkušnjo.

Namesto da bi doživetje povzročila ekološko tesnobo, je sprožila *upanje polno* delovanje, saj je združila zaskrbljenost z lepoto ter znanje z opolnomočenjem. Takšna digitalna pripoved lahko pomaga spremeniti pasivno ogledovanje znamenitosti v reflektivno, regenerativno vključevanje.

„Digitalne pripovedi lahko povežejo čustva z dejanji in spodbudijo turiste, da postanejo skrbniki kraja in akterji ohranjanja narave.“

(Paiva et al., 2023)

Avatarji in virtualne izkušnje

V drugi nedavni študiji sta Liu in Hao (2024) raziskala, **kako** lahko **avatarji** v metaverse **spodbujajo trajnostna in regenerativna vedenja**. S simulacijo scenarijev etičnega turizma lahko obiskovalci izkusijo posledice, razvijejo empatijo in se seznanijo s trajnostnimi praksami, specifičnimi za določeno mesto – še preden prispejo na destinacijo.

To odpira priložnosti za:

- Zmanjšanje pritiska na občutljive ekosisteme.
- Povečanje ozaveščenosti obiskovalcev pred potovanjem.
- oblikovanje doživetij, ki dajejo prednost virtualnemu svetu, za globljo povezavo.

Ta orodja za globljo vključitev v doživetje so skladni s cilji regenerativnega turizma, saj spodbujajo učenje, skrb in bolj zavestno odločanje.

Tehnologija, ki podpira soustvarjanje in merjenje

Nove tehnologije lahko podpirajo regenerativni turizem tudi prek:

- **Aplikacij za državljansko znanost**, ki obiskovalce vabijo k sodelovanju pri ekološkem spremljanju
- **Umetno inteligenco in nadzorne plošče s podatki**, ki destinacijam pomagajo spremljati blaginjo skupnosti, vpliv ogljičnega odtisa in trende biotske raznovrstnosti.
- **Platforme za sodelovanje**, ki lokalnim prebivalcem omogočajo, da oblikujejo turistična doživetja in upravljanje.

Ta orodja lahko izboljšajo preglednost, spodbujajo vključevanje in zagotavljajo podlage za prilagodljivo, dolgoročno razmišljanje.

1.12. Vzpon ekološko ozaveščenega popotnika

Potovanje z namenom, skrbjo in povezovanjem

Današnji popotniki ne iščejo le lepih krajev. Mnogi iščejo **doživetja z globljim smislom** – takšna, ki jih povezujejo z naravo, kulturo in ljudmi, ki tam živijo.

Ta vse večji premik k potovanjem, ki temeljijo na vrednotah, je povzročil vzpon ekološko ozaveščenega popotnika: nekoga, ki upošteva svoj vpliv na okolje in družbo ter želi, da njegovo potovanje pusti **pozitiven odtis** na ljudi in kraje, ki jih obišče.

Ta trend presega trajnostne prakse. Regenerativni popotnik je **učenec, poslušalec, soustvarjalec in aktivni udeleženec** pri zdravljenju kraja. Motivira jih želja po prispevanju, povezovanju in rasti – tako osebno kot v odnosih z drugimi.

Slika7 : Vzpon ekološko ozaveščenih popotnikov;

Vir: Freepik

Kaj iščejo ekološko ozaveščeni popotniki?

Iščejo več kot le sprostitve. Želijo:

- **Zmanjšati svoj okoljski odtis** (npr. preprečiti nastajanje odpadkov, zmanjšati emisije)
- **Podpirajte lokalno gospodarstvo** (npr. kupujte pri malih proizvajalcih, jejte lokalno hrano)
- **Učite se od lokalnih kultur** (npr. udeležite se sprehodov s pripovedovanjem zgodb ali delavnic)
- **Pristna povezanost**
- **Vračajte** (npr. prostovoljstvo, sadite drevesa, prispevajte k skupnostnim projektom)
- **Bodite del nekaj pomembnega** (npr. pridružite se projektu, podpirajte obnovo)
- **Osebna preobrazba** (pridobivanje vpogleda, razmislek in globlji pomen skozi potovanje)

To potrjujejo tudi mednarodne raziskave. Glede na *Poročilo o trajnostnem potovanju za leto 2024, ki ga je pripravil Booking.com*:

- **83 % potnikov** pravi, da jim je trajnostno potovanje pomembno.
- **71 %** želi zapustiti kraje v boljšem stanju, kot so jih našli.
- **45 %** verjame, da lahko njihove odločitve zmanjšajo negativni družbeni vpliv turizma.
- Vedno več jih daje prednost **pristnosti pred udobjem in povezovanju pred potrošnjo**.

Kot je poudarjeno v literaturi o regenerativnem turizmu (Bellato et al., 2022; Dredge, 2023; Hui, 2023):

- Obiskovalci lahko **aktivno sodelujejo pri regeneraciji**, ne da so le pasivni potrošniki.
- Doživetja morajo biti zasnovana tako, da podpirajo **učenje, čustveno povezanost in vzajemno izmenjavo**.
- Regenerativno potovanje je pogosto **transformativno potovanje** z osebnim in kolektivnim pomenom.

Za turistična podjetja – zlasti majhne ponudnike, gostitelje in lokalne koordinatorje – je ta sprememba odlična priložnost za ustvarjanje globlje vrednosti za ljudi in kraj. Z odzivom na naraščajoče zanimanje za potovanja z globljim pomenom lahko:

- Sprejemajo goste, ki cenijo spoštovanje, pristnost in povezanost.
- Okrepijo odnose z lokalno skupnostjo in okoljem.
- Iskreno in skrbno delijo zgodbo svojega kraja ter pri tem izpostavijo tako lepoto kot izzive.
- Se odmaknejo od osredotočenosti na količino in se usmerijo v ustvarjanje doživetij, ki prispevajo k lokalnemu blagostanju.
- Prevzamejo aktivno vlogo skrbnika kraja – ki ga ne le ohranja, ampak tudi obnavlja.

Regenerativni turizem ponudnike vabi, da postanejo več kot le izvajalci storitev – postavlja jih v vlogo soustvarjalcev zdravljenja, kulture in odpornosti skupnosti.

A bodite pozorni: današnji popotniki so tudi bolj občutljivi na »**zeleno pranje**«. Cenijo iskrenost, preglednost in pristne namene. Pri regenerativnem turizmu ne gre za to, da se zdiš popoln – gre za to, **da odprto deliš svojo pot**:

- Kakšne pomembne ukrepe že izvajate?
- S kakšnimi izzivi se še spopadate?
- Kako lahko gostje aktivno podpirajo in prispevajo?

Ta nova generacija popotnikov želi **potovati z namenom**, ne le potrošiti. **Pripravljeni so poslušati, se učiti in prispevati**. Regenerativni turizem jim daje to priložnost – vabilo, da postanejo del nečesa večjega: skupne zaveze k obnovi vitalnosti, smisla in povezanosti na krajih, ki jih imamo radi.

1.13. Sejanje semen regeneracije

V tem poglavju smo obravnavali koncept regenerativnega turizma in bralcu ponudili razumevanje paradigmatskega premika, ki ga ta koncept prinaša. Predstavili smo splošen pregled tega, kaj je regenerativni turizem.

Naslednji del obravnava, kako se regenerativni turizem lahko uporabi v praksi v turističnih doživetjih. Pomembno je opozoriti, da se turistična doživetja lahko obravnavajo kot semena nove regenerativne paradigme, ki nastaja od spodaj navzgor in ki pomaga turizmu pri prehodu iz degradirajočih sistemov v regenerativne. Pomembno je opozoriti, da regenerativne prakse same po sebi v degradiranem okolju ne bodo ustvarile regenerativnega modela. Zato, kljub temu da se naslednji del osredotoča na turistična doživetja, teh ni mogoče ločiti od sistema, v katerem se nahajajo, ter od upravljanja in deležnikov, s katerimi sodelujejo.

2. Praksa: Razvijanje regenerativnega turizma v Sredozemlju

Da bi pomagali Sredozemlju pri regeneraciji, je bil vzpostavljen operativni model, ki temelji na literaturi o regenerativnem turizmu in prejšnjih projektih, financiranih s sredstvi EU, ter se tako naslanja na znanje akademikov in strokovnjakov. Izvajanje zagovarja vključitev naslednjega:

Integriran model upravljanja: kot je razvidno iz dokumenta, je upravljanje ključni del regenerativnega turizma. Dejansko **regenerativnega turizma ni mogoče razumeti brez pristopa k upravljanju**, in sicer posebnega, saj gre za pristop od spodaj navzgor, ki vključuje različne deležnike (akademska sfera, javni sektor, zasebni sektor, organizacije civilne družbe in okoljska združenja) ter prebivalce in turiste. Za to se teorija kritičnega kvasa (pojasniti) šteje za primeren pristop. Poseben dokument pojasnjuje pristop k upravljanju za tiste destinacije, ki bi rade pomagale svojim območjem pri razcvetu.

Razvoj programa regenerativnega turizma: tudi v skladu z narativom teorije kritičnega kvasa je program regenerativnega turizma proces, ki omogoča skupnostim, da izrazijo svoje mnenje, in je način za zbiranje povratnih informacij s teritorija, kjer je prisoten turizem.

Ocena regeneracije: čeprav ocena skozi regenerativno perspektivo ni v veliki meri povezana s kvantitativnimi kazalniki, to ne pomeni, da ni koristno oceniti razvoja regeneracije destinacije. V zvezi s tem je bilo ustvarjeno posebno orodje Riset, ki zainteresiranim stranem v destinaciji pomaga oceniti regeneracijo s turističnega vidika na njihovem ozemlju.

Usposabljanje o regeneraciji: kot dopolnilo programa regeneracijskega turizma, v okviru katerega nastajajo ideje in skupno znanje, je usposabljanje ključnega pomena za posredovanje informacij o tem, kaj je regeneracijski turizem. V tem smislu je usposabljanje, prilagojeno lokalnim razmeram in zainteresiranim stranem, ključni del izvajanja, zlasti za tiste zainteresirane strani, ki s tem konceptom še niso seznanjene.

2.1. Regeneracija v sredozemskem kontekstu

Utrjevanje regenerativnega turizma na kraju samem

Sredozemlje je regija izjemnega ekološkega in kulturnega bogastva ter regija vse večje ranljivosti. Podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti in prekomerni razvoj že obremenjujejo številne lokalne ekosisteme in skupnosti. Ti izzivi so tesno povezani z dominantnim modelom turizma: modelom, ki se osredotoča na množično potrošnjo, sezonske konice in izkoriščevalne prakse, ki pogosto dajejo prednost kratkoročnemu dobičku pred dolgoročnim blagostanjem.

Turizem igra pomembno vlogo v gospodarstvu regije, saj Sredozemlje sprejme okoli 35 % vseh mednarodnih turističnih prihodov. A sedanji sistem kaže znake obremenitve, tako okoljske kot družbene. To ne pomeni, da potrebujemo manj turizma. Pomeni, da potrebujemo drugačen turizem.

Regenerativni turizem ponuja to spremembo. Vabi nas, da gremo dlje od zgolj zmanjševanja škode, k aktivnemu obnavljanju, zdravljenju in ustvarjanju pogojev za življenje, ki uspeva. Ne gre za opustitev turizma, ampak za njegovo preoblikovanje v smeri, da prispeva k prilagajanju podnebnim spremembam, krepi odpornost in podpira blaginjo skupnosti in narave.

Sprememba ni le potrebna, je tudi mogoča. Več kot 70 % evropskih državljanov pravi, da so pripravljeni potovati drugače zaradi okolja. To kaže na vse večjo pripravljenost sprejeti nove, smiselne in odgovorne izkušnje, ki so zakoreninjene v kraju, skupnosti in skrbi.

Čeprav je vsako sredozemsko ozemlje edinstveno, imajo tudi skupne točke: globoke kulturne vezi, medsebojno povezane ekosisteme in skupne ranljivosti. Zato je čezmejno sodelovanje bistveno. Skupni regenerativni pristop, prilagojen lokalnim okoliščinam, a zakoreninjen v skupnih vrednotah, lahko sredozemskim destinacijam pomaga soustvariti novo identiteto kot vodilnih v prihodnosti turizma.

S sodelovanjem lahko preidemo od razdrobljenih prizadevanj k skupnemu gibanju. Projekt Regenera4MED podpira ta proces z razvojem modela regenerativnega turizma, specifičnega za Sredozemlje. S teritorialnim sodelovanjem, skupnim učenjem in usklajevanjem s ključnimi nadnacionalnimi strategijami si projekt prizadeva zgraditi temelje za dolgoročno preobrazbo – spremeniti Sredozemlje v živo mrežo regenerativnih krajev, ne le destinacij.

2.2. Zakaj je regenerativni turizem pomemben

Resnične koristi za ljudi, kraje in ponudnike

Čeprav je turizem prinesel gospodarsko vrednost po vsem Sredozemlju, je hkrati ustvaril napetosti na območjih, kjer ga zmogljivosti za oskrbo niso mogle vzdrževati. Od katalonske severne obale do otoka Kreta je turizem izčrpaval lokalne ekosisteme in motil lokalne skupnosti.

Čeprav je treba razlikovati med zreli in nezreli destinacijami, se za namene te analize razume, da regeneracija izhaja iz pripravljenosti za obnovo krajev, ki so ali še vedno škodujejo sistemom, v katerih delujejo.

Sredozemlje je ena najbolj obiskanih regij na svetu, hkrati pa tudi ena najbolj ranljivih za vplive masovnega turizma in podnebnih sprememb. Regenerativni turizem ponuja **ključno priložnost za ponovno razmislek o prihodnosti turizma v regiji** – z obravnavanjem pretiranega turizma, obnovo ekosistemov, ohranjanjem kulturne dediščine in krepitvijo lokalnih gospodarstev. Podpira prehod od izkoriščanja k obnovi ter pomaga sredozemskim skupnostim graditi odpornost, varovati svojo identiteto in ustvarjati turistična doživetja, ki koristijo tako ljudem kot okolju.

Turizem lahko pomaga **obnoviti poškodovana območja** (destinacije) ali **oživiti premalo izkoriščena območja** s kulturnim in naravnim potencialom. Ta pristop krepi identiteto skupnosti, podpira lokalna gospodarstva in varuje biotsko raznovrstnost.

Gostinska industrija se lahko zanaša na regenerativni turizem, da zagotovi svojo odpornost na prihodnje krize. Regenerativni turizem **ustvarja pomembno ravnovesje med lokalno kulturo, naravnimi ekosistemi, gostitelji in gosti**.

Regenerativni turizem ni dober le v teoriji – prinaša resnično, oprijemljivo vrednost. Podpira dolgoročno **odpornost, raznolike vire dohodka, ponos skupnosti in zdravje naravnih sistemov**.

Regenerativni turizem ponuja pot naprej – ne rešitev, ki ustreza vsem, ampak **pristop, prilagojen posameznemu kraju in usmerjen v vrednote**, ki izhaja iz identitete in odpornosti vsakega območja. Regenerativni turizem v Sredozemlju je povezan z **zdravljenjem, ponovnim uravnoteženjem in ponovnim spletnjem odnosov** – med obalo in zaledjem, obiskovalci in prebivalci, naravo in gospodarstvom. Zahteva **bioregionalno razmišljanje, skrbništvo skupnosti** in oživitve **modelov**, ki **temeljijo na kraju** in delujejo z zemljo, ne proti njej. Regenerativni turizem ne pomeni izkoriščanja kraja. Gre za povezovanje z njim, skrb zanj in njegovo obnovo – skupaj.

V tem poglavju so opisane **ključne koristi** regenerativnega turizma, zlasti za tiste, ki delajo na terenu: lokalna podjetja, zadrage, majhne kmetije, pobude mladih in mala in srednja turistična podjetja.

Koristi za naravo in ekosisteme:

- Podpira ponovno divjino, biotsko raznovrstnost in obnovo ekosistemov.
- Zmanjšuje pritisk na občutljive pokrajine.
- Spodbuja poslovne prakse, ki so pozitivne za naravo.
- Povezuje turizem z ohranjanjem narave in skrbjo za zemljo.
- Priznava naravo kot aktivnega partnerja, ne pa kot pasivno kuliso.
- Krepi vitalnost živih sistemov s podporo ekoloških sukcesijskih in regeneracijskih ciklov.

Koristi za skupnosti:

- Krepi socialno kohezijo in občutek pripadnosti
- Oživlja kulturne prakse, obrt in lokalne kulinarične tradicije
- Krepi samoodločanje in lokalno upravljanje
- Spodbuja medgeneracijsko izmenjavo znanja
- Ponuja dostojno delo, ki temelji na skrbi, vrednotah in identiteti
- Ustvarja prostor, v katerem lahko skupnosti same opredelijo turizem po svojih merilih.

Koristi za ponudnike turističnih storitev in mala in srednja podjetja:

- Privablja ozaveščene popotnike, ki iščejo pristna in pomenljiva doživetja
- Krepi odnose z lokalnimi deležniki in mrežami
- Dodaja poslovnim modelom smisel in zgodbo
- Odpira dostop do nišnih trgov (npr. slow food, regenerativni oddihi, doživetjski turizem).
- Omogoča prehod od zagotavljanja storitev k spodbujanju odnosov.

Regenerativni turizem pomaga ljudem uspevati na dolgi rok, naravi pomaga, da si opomore ter skupnostim ponovno odkriti svojo moč. Regeneracija ne pomeni odpovedi prihodkom – pomeni **drugačen način zaslužka**. To ga preoblikuje v **enega od mnogih rezultatov**, utemeljenega na namenu, skrbi in povezanosti. Uspeh preoblikuje iz »rasti za vsako ceno« v **trajnost z integriteto**:

- Lokalna podjetja lahko **ohranijo večjo vrednost** s ponujanjem edinstvenih, v kraju zakoreninjenih doživetij.
- Dohodek kroži **znotraj skupnosti** in podpira različne načine preživljanja.
- Gosti ostanejo dlje, se pogosteje vračajo in priporočajo **pomembne izkušnje**.
- Regenerativna podjetja postanejo **bolj odporna** na tržne pretese in ekološka tveganja.
- Novi mehanizmi financiranja in podpore – zlasti programi EU – začenjajo dajati prednost projektom regenerativnega in krožnega gospodarstva.

„V regenerativnih modelih dobiček ni primarni cilj; je stranski produkt tega, da delamo pravo stvar, na pravi način in iz pravih razlogov.“

(Cave in Dredge, 2020)

2.3. Medsektorski pristop k regenerativnemu upravljanju

Sodelovanje za uspešne kraje

Da bi regenerirali turistične sisteme, moramo regenerirati tudi način sprejemanja odločitev. Projekt Regenera4MED uvaja **model integriranega upravljanja (IGM)** – dinamičen in vključujoč pristop, ki temelji na **razmišljanju o živih sistemih**. V njegovem središču je **model 8-Helix**, regenerativna arhitektura zainteresiranih strani, zasnovana tako, da odraža medsebojno odvisnost ljudi, kraja in planeta.

Ta model presega tradicionalno upravljanje in priznava, da do preobrazbe pride, ko **različni akterji** sodelujejo – ne ločeno, ampak kot del **živega, razvijajočega se sistema**. Združuje osem medsebojno povezanih vijačnic:

- **Javna uprava in agencije** – zagotavljajo strategijo, predpise in vire za podporo regenerativnim prehodom.
- **MSP in lokalna podjetja** – zagotavljajo praktične izkušnje in spodbujajo krožne, na kraju temelječe inovacije.
- **Organizacije civilne družbe** – zastopajo lokalne vrednote, spodbujajo socialno vključenost in gradijo zaupanje.
- **Akademski krogi in raziskovalci** – ustvarjajo znanje, spremljajo vplive in skupaj s skupnostmi oblikujejo rešitve.
- **Okoljska in kulturna združenja** – zagovarjajo biotsko raznovrstnost, dediščino in ekološko pravičnost.
- **Prebivalci** – kot dolgoletni skrbniki kraja imajo ključno znanje, identiteto in čustveno povezanost.

- **Turisti** – kot soustvarjalci so gostje vabljeni k smiselnemu sodelovanju in skrbnemu ravnanju.
- **Narava** – priznana kot samostojna zainteresirana stranka, narava se varuje in obnavlja s pomočjo politik, zastopnikov in ekoloških spoznanj.

Ta model upravljanja prehaja od **nadzora od zgoraj navzdol k soustvarjanju**, od sektorskih silosov k **mrežnim odnosom** in od linearne načrtovanja k **prilagodljivemu, participativnemu upravljanju**.

Z vključitvijo modela 8-Helix v celoten življenjski cikel projekta Regenera4MED zagotavlja, da je turizem **zasnovan z in za celoten sistem** – človeški in nadčloveški. Ponuja načrt za sredozemska gostiteljska območja za razvoj upravljanja, ki je vključujoče, občutljivo na kontekst in globoko regenerativno.

*Za boljše razumevanje tega pristopa **dokument** Regenera4MED **Integrated Governance Model for Regenerative Tourism** (Celostni model upravljanja za regenerativni turizem) vsebuje podrobna načela, vloge in navodila za izvajanje.*

2.4. Premislek o vključevanju skupnosti v regenerativni turizem

PRIMER: THE ISLANDER WAY, TASMANIJA

Drugačen pristop k vključevanju skupnosti

Na otoku Flinders, ki je del oddaljene skupine otokov Furneaux v Tasmaniji, projekt The Islander Way kaže, kako lahko v praksi izgleda regenerativni turizem, ki ga vodi skupnost. Namesto da vključevanje skupnosti obravnava kot enkratno posvetovanje, ta pobuda ga sprejema kot trajno razmerje – razmerje, ki temelji na zaupanju, skupnem cilju in lokalnem vodstvu.

Kaj ga naredi regenerativnega?

- **Skupno oblikovanje od samega začetka:** Namesto da bi prosili za povratne informacije o vnaprej pripravljenih načrtih, projekt skupnosti omogoča, da turizem oblikuje od samega začetka. Cenijo lokalne glasove, pozorno prisluhnejo in sčasoma gradijo zaupanje in zmogljivosti.
- **Širša definicija »skupnosti«:** Vključevanje presega običajne akterje (turistične ponudnike, uradnike) in vključuje prebivalce, kulturne voditelje, mlade, avtohtone skupine ter tiste, ki so se morda počutili izključene iz prejšnjih procesov.

- **Blaginja kot kompas:** V skladu z okvirom blaginje Tasmanije se turizem ne meri po tem, koliko obiskovalcev privabi, ampak po tem, kako prispeva k zdravju, pripadnosti, identiteti in skrbi za okolje.
- **Ponovna pridobitev družbene licence:** Projekt priznava, da mora turizem ponovno pridobiti zaupanje skupnosti. To pomeni, da mora biti transparenten, vključujoč in odgovoren – zlasti na mestih, kjer so pretekli turistični modeli povzročili škodo ali utrujenost.
- **Ustvarjanje prostora za dialog:** Namesto da bi silili k soglasju, pristop »Islander Way« ustvarja prostor za iskrene pogovore in različna mnenja. Spodbuja empatijo in omogoča nastajanje novih idej skozi medsebojno učenje.

Slika 8 : Na otoku Flinders (Tasmanija) je potekala skupnostna odzivna akcija na projekt Islander Way

Vir: <https://www.islanderway.co/post/community-engagement> Strait Gallery

Zakaj je to pomembno

Ta primer kaže, kako se regenerativni turizem razvija od znotraj. Začne se z vprašanjem: *Kaj ta kraj – in njegovi prebivalci – resnično potrebujejo, da bi »cveteli« (blaginja na dolgi rok)?* Od tam naprej turizem postane orodje za zdravljenje, soustvarjanje in dolgoročno blaginjo.

Usmeritev za regenerativni turizem:

Ta pristop kaže, da **mora biti vključevanje skupnosti neprekinjeno, vključujoče in čustveno inteligentno**. Zahteva pogum, globoko poslušanje in pripravljenost deliti moč. Vključevanje skupnosti ni le metoda – je **družbena pogodba** in ključni steber regenerativnega turizma.

2.5. Od doživetij do regenerativnega potovanja

Sajenje semen za dolgoročno cvetenje

V regenerativnem turizmu doživetij ne obravnavamo kot končnih izdelkov ali točk na seznamu. **Regeneracija ni oznaka – je proces, potovanje**. Potovanje, ki se odvija skozi čas prek odnosov, učenja in skupne skrbi.

Kot je predstavljeno v **poglavju 1.4 – Kaj pomeni regeneracija?**, nas *regenerativna spirala* opominja, da lahko turizem sisteme bodisi degradira bodisi izboljša. Na eni strani vzame več, kot da – izčrpava vire, oslabi skupnosti in se osredotoča le na kratkoročni dobiček. Na drugi strani pa podpira nenehno *obnovo in odpornost* življenja: ekosistemi cvetijo, kulturna identiteta se oživlja, ljudje pa so povezani prek skupnega namena.

Turistična doživetja kot vstopne točke

Čeprav ena sama dejavnost ne more sama po sebi »regenerirati« kraja, **lahko** turistična doživetja **delujejo kot katalizatorji** – semena, zasajena v sistem, da sprožijo zavest, povezanost in pozitivne spremembe.

Doživetje regenerativnega turizma je zasnovana z **namenom, da obnovi, oživi in se skupaj razvija** z lokalnim krajem. Temelji na **perspektivi živih sistemov**, ki priznava medsebojno povezanost vseh elementov – ekoloških, socialnih in kulturnih (Bellato & Cheer, 2021; Pollock, 2020).

Te izkušnje so **vezane na kraj in jih vodi skupnost**, niso generične ali od zgoraj navzdol. So **soustvarjene z domačini**, ki ne delujejo le kot gostitelji, ampak tudi kot pripovedovalci zgodb, skrbniki in oblikovalci izkušnje. Obiskovalci niso pasivni potrošniki – postanejo **aktivni udeleženci** učenja, deljenja in zdravljenja (Sheldon, 2020; Dredge, 2023).

Turistična doživetja, ki vodijo k regeneraciji

Izkušnje, ki vodijo k regeneraciji, pogosto vključujejo:

- **Jasno namero**, da ustvarijo neto pozitivni vpliv.
- **Poglobljena, transformativna srečanja**, ki poglobljajo zavest in spodbujajo osebne ali kolektivne spremembe.
- **Pripovedovanje zgodb, zakoreninjeno v kraju** – lokalni identiteti, kulturi in zgodovini.
- **Praktično učenje** o zemlji, hrani, tradicijah ali znanju skupnosti.
- **Podporo lokalnim virom preživetja**, malim proizvajalcem in nosilcem tradicionalnega znanja.
- **Spoštovanje ekoloških ritmov in omejitev**.
- **Zavezanost k enakopravnosti, skrbi in vzajemnosti**.

Kot poudarjata Pollock in Bellato, **regenerativni turizem zahteva drugačna vprašanja**: *Kako ta doživetje koristi kraju? Kateri pogoji omogočajo skupnosti, da uspeva?*

Gre manj za odključanje poljčkov in bolj za **negovanje odnosov, obnavljanje sistemov in gradnjo skupnega pomena**.

Ukoreninjeno v edinstvenosti kraja

Regenerativne izkušnje so **vedno specifične za določen kraj**. Častijo edinstveno zgodbo, ritme in zmogljivosti območja (kraja) ter njenih prebivalcev. Ne posnemajo tega, kar deluje drugje – izhajajo iz **živega konteksta** gostiteljskega ozemlja.

Regenerativnega doživetja tudi ne opredeljujejo marketinške oznake, ampak njihova **sposobnost, da prispevajo k trajnemu zdravju, identiteti in odpornosti** kraja – socialno, kulturno, okoljsko in gospodarsko.

2.6. Hoja po regenerativni poti: lokalni primeri v praksi

EKOLOŠKO-KULTURNI SAFARI DELTA POLET

Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Španija, Katalonija – delta reke Ebro

Kratek uvod

Delta Polet je družinska pobuda, ki izvira iz delte reke Ebro, enega najpomembnejših mokrišč v Evropi. Družina Polet se ne posveča le ponujanju vodenih doživetij, temveč tudi ohranjanju in promociji tradicij, ekosistemov ter kulturne dediščine delte. S pomočjo vključujočega, izobraževalnega in participativnega turizma obiskovalcem pomagajo vzpostaviti globljo povezavo s tem območjem.

Kakšna je vsebina doživetja?

Eko-kulturni safari je pol- ali celodnevno potovanje za majhne skupine, ki združuje okoljsko izobraževanje, pripovedovanje zgodb o kulturi in interaktivne kmetijske delavnice. Obiskovalci raziskujejo mokrišča delte z ekološkim vozilom, opazujejo bogato ptičje življenje in se udeležujejo dejavnosti, kot so ročno gojenje riža in katalonski keglji. Dodatne oblike vključujejo gastronomske ogleda (z lokalnim rižem brez kemikalij), znanstveno opazovanje ptic, družinske igre in večdnevne pohodniške poti.

Kako prispeva k regeneraciji?

- **Razmišljanje o živih sistemih:** Safari razkriva delto reke Ebro kot živ sistem, ki ga je oblikovalo stoletja trajajoče sobivanje človeka in narave.
- **Praktično učenje:** Obiskovalci aktivno sodelujejo pri sajenju riža, opazovanju ptic in tradicionalnih igrah, s čimer pridobivajo ekološko in kulturno znanje.
- **Doživetje, ki ga vodi skupnost:** Lokalni prebivalci so vodniki, izobraževalci in nosilci znanja – s tem zagotavljajo, da koristi ostanejo znotraj skupnosti.
- **Varstvo okolja:** Ogled poudarja prakse z majhnim vplivom na okolje in obiskovalce izobražuje o ohranjanju občutljivih ekosistemov.
- **Transformativno sodelovanje:** Gostje se iz pasivnih opazovalcev spremenijo v aktivne skrbnike, pri čemer razvijajo empatijo in osebno odgovornost do zemlje.

Slika9 : Fotografije turistična doživetja Delta Polet.

Vir: www.deltapolet.com

Kaj ga dela edinstvenega?

Delta Polet združuje izobraževalni turizem, kulturno potopitev in agroekološko skrb v eno koherentno izkušnjo. Kar ga loči od drugih, je njegova globoka družinska in lokalna zakoreninjenost – to ni zunanji turistični produkt, ampak zgodba in dediščina, ki jo deli skupnost. Uporaba tradicionalnih iger, praktično kmetovanje in okoljska znanost ustvarjajo čustveno in intelektualno bogato srečanje.

Kaj se lahko naučimo?

- Obnova je kolektivno dejanje, utemeljeno na lokalnem vodstvu in skupnem pripovedovanju zgodb.
- Turizem lahko pomaga zaščititi občutljive ekosisteme – ko poudarja tradicionalno znanje in postavlja kraj v središče.
- Narava in kultura sta neločljivi – zaščita ene zahteva spoštovanje druge.

- Turizem je lahko orodje za ekološko in kulturno oživitev, če se ustvarja ob upoštevanju skupnosti in ekosistemov.
- Majhna, a vplivna doživetja lahko pomembno prispevajo k dolgoročni odpornosti.

Položaj na regenerativni spirali

Obnovitveno → Regenerativno.

Safari Delta Polet kaže regenerativne namere in ukrepe na več ravneh: ekološko upravljanje, kulturno oživitev, sodelovanje skupnosti in transformativno učenje. S svojim močnim lokalnim vodstvom in osredotočenostjo na znanje, povezano s krajem, aktivno prispeva k zdravju in odpornosti ljudi in ekosistemov.

Za več informacij: www.deltapolet.com

CERDANYA VIVA – DOŽIVETJE ŽIVIH GORA

Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Španija, Katalonija – Cerdanya, Pireneji

Kratek uvod

Ekološki resort Cerdanya Viva, ki leži v visokih Pirenejih Katalonije, uteleša globoko zakoreninjeno zavezanost regenerativnemu turizmu. Letovišče je več kot le namestitev – je živ ekosistem, kjer se združujejo dobro počutje, narava in skupnost. Cerdanya Viva spodbuja lokalno vitalnost, ekološko zavestno življenje in medgeneracijsko povezovanje s pokrajino in kulturo. Nahaja se v La Cerdanyi in si prizadeva za krepitev odpornosti gora prek izobraževanja, potopitve v okolje in celostnih praks.

Kakšna je doživetje?

Cerdanya Viva ponuja potopitvene izkušnje, zakoreninjene v ritmih gorskega življenja. Gosti se ukvarjajo z:

- Prakse dobrega počutja v naravi (kopanje v gozdu, joga, tradicionalne terapije)
- degustacijo lokalnih izdelkov, delavnicami o kmetijstvu in permakulturi.
- Dogodki, ki jih vodi skupnost in proslavljajo pirenejske tradicije.
- Dejavnosti, kot so sprehodi po zeliščnih poteh, krogi pripovedovanja zgodb in prostovoljstvo na področju okolja.
- Družinskih programih, ki spodbujajo ekološko pismenost za vse starosti.

Ta doživetja so zasnovana v sodelovanju z lokalnimi akterji in temeljijo na letnih časih v Cerdanyi, pri čemer združujejo prosti čas z globljim pomenom.

Kako to prispeva k regeneraciji?

- **Razmišljanje o živih sistemih:** Izkušnje razkrivajo pirenejsko dolino kot so-razvijajoč se sistem človeških in nadčloveških odnosov.
- **Kulturna in ekološka obnova:** Obiskovalci se od lokalnih strokovnjakov učijo, kako nabirati hrano, kuhati, kmetovati ter kako se notranje zdraviti in skrbeti za okolje.
- **Vpetost v skupnost:** Lokalna mala in srednja podjetja, kmetje in obrtniki so aktivni soustvarjalci in neposredni upravičenci.
- **Dekarbonizirane prakse:** Sončna energija, protokoli brez odpadkov, lastni vrt na podlagi permakulture in lokalna prehranska veriga opredeljujejo delovanje letovišča.
- **Transformativna gostoljubnost:** Gostom ne le poskrbimo, ampak jih tudi navdihujemo, da regenerativne prakse prenesejo domov.

Slika10 : Fotografije Cerdanya Viva

Vir: www.cerdanyagcoresort.com

Kaj ga dela edinstvenega?

Za razliko od običajnih podeželskih letovišč Cerdanya Viva združuje gostoljubnost z namenom. Deluje kot regenerativni živ laboratorij, ki preizkuša, izpopolnjuje in deli prakse za odpornost na podnebne spremembe in uspešno delovanje skupnosti. Vključitev ekoterapije, kooperativnega učenja in počasnega turizma v model upravljanja, ki temelji na kraju, ga naredi za referenco sistematične regeneracije v visokogorskih območjih.

Kaj se lahko naučimo?

- Regeneracija ni le obnova – je soustvarjanje z lokalnimi prebivalci in kraji.
- Ekološki letovišči so lahko poligoni za sistemsko inovativnost, kjer turizem postane izobraževanje.
- Zdravljenje v naravi lahko turizem ponovno zasidra v skrbi za planet in medgeneracijsko skrb.
- Podeželsko gostoljubje lahko prepreči odseljevanje s spodbujanjem lokalnega podjetništva in krožnega gospodarstva.
- Regenerativne destinacije nastajajo iz **skupnih vrednot**, ne le iz infrastrukture.

Položaj na regenerativni spirali

Obnovitveno → Regenerativno → Katalitično

Cerdanya Viva se nahaja v katalitični fazi regeneracije. Sproža spremembe na ravni celotnega sistema z usklajevanjem javnih, zasebnih, civilnih in ekoloških akterjev okoli skupne bioregionalne vizije. Model izkušnje ima domino učinek na področjih dobrega počutja, izobraževanja, kmetijstva in turizma – tako postaja vozlišče odpornosti za Pireneje.

Za več informacij: www.cerdanyaecoresort.com, https://www.youtube.com/@cerdanya_viva

TERRA MEERA

Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Hrvaška, Šibenik-Knin, Skradin

Kratek uvod

Terra Meera je pobuda za regenerativni turizem, ki izvira iz majhne vasi blizu Skradina na Hrvaškem. Ustanovila jo je vizionarka na področju trajnosti in akademikinja dr. Irena Ateljević, združuje pa regenerativno kmetijstvo, krepitev skupnosti in osebno preobrazbo. Ta mikrodoživetje v lokalni lasti služi kot živ model za to, kako se turizem lahko sočasno razvija z zemljo, kulturo in ljudmi.

Kakšna je vsebina doživetja?

Obiskovalci Terra Meera sodelujejo v poglobljenih, z zemljo povezanih doživetjih, vključno s sajenjem avtohtonih dreves, spoznavanjem regenerativnega kmetijstva, udeležbo na ustvarjalnih delavnicah in sodelovanjem v refleksivnih umikih. Doživetje spodbuja praktično vključevanje in iskreno povezovanje – med seboj, z drugimi in s krajem.

Kako prispeva k regeneraciji?

- **Regenerativna miselnost:** Terra Meera deluje z jasno misijo, da regenerira zemljo in prebudi človeški potencial. Naravo in ljudi vidi kot del živega, so-razvijajočega se sistema.
- **Skupnostno soustvarjanje:** Lokalni prebivalci in obiskovalci sodelujejo pri obnovi zemlje in ustvarjalnih programih, s čimer spodbujajo medsebojno učenje in spoštovanje.
- **Identiteta, vezana na kraj:** Projekt, zakoreninjen v lokalni ekologiji in spominu, časti tradicionalno modrost, sezonske ritme in biokulturno pokrajino notranje Dalmacije.
- **Pozitiven vpliv na okolje:** Posajenih je bilo skoraj 300 avtohtonih sadnih dreves, opuščena kmetijska zemljišča so bila revitalizirana, biotska raznovrstnost pa obnovljena.
- **Sistemske razmišljanje in sodelovanje:** Skozi partnerstva z mednarodnimi regenerativnimi mrežami in lokalnimi nevladnimi organizacijami Terra Meera deluje kot povezovalac in katalizator za sistemske spremembe.

Kaj ga dela edinstvenega?

Terra Meera ni le turistični produkt – je regenerativno učno okolje. Združuje umetnost, ekologijo, izobraževanje in vodstvo v enotno, živo izkušnjo. Odlikujejo jo globoko osebna zgodba, celostna filozofija oblikovanja in zavezanost k gradnji vrednotno usmerjene skupnosti, zakoreninjene v medsebojni povezanosti.

Slika11 : Video Terra Meera

Vir: <https://vimeo.com/462997669?p=1s>

Kaj se lahko naučimo?

- Obnova se začne z miselnostjo – in Terra Meera to uteleša s povezovanjem notranje preobrazbe z zdravljenjem zemlje.
- Lokalno ukoreninjen, majhen turizem lahko obnovi poškodovane pokrajine, oživi kulturo in gradi odporne skupnosti.
- Poglobljeno pripovedovanje zgodb, počasne izkušnje in praktično učenje vabijo obiskovalce, da razmislijo, ponovno vzpostavijo povezavo in si na novo zamislijo svojo vlogo pri oblikovanju regenerativne prihodnosti.

Položaj na regenerativni spirali

Trdno regenerativna.

Terra Meera je primer visoke stopnje regenerativne zrelosti: ukvarja se z ekološko obnovo, spodbuja dolgoročno odpornost, promovira soustvarjanje skupnosti in omogoča globoko preobrazbo med obiskovalci. Z jasno misijo in usklajenimi praksami predstavlja regenerativni svetilnik v sredozemskem kontekstu.

Za več informacij: www.terrameera.com

EKOLOŠKA AGROTURISTIČNA KMETIJA EUMELIA

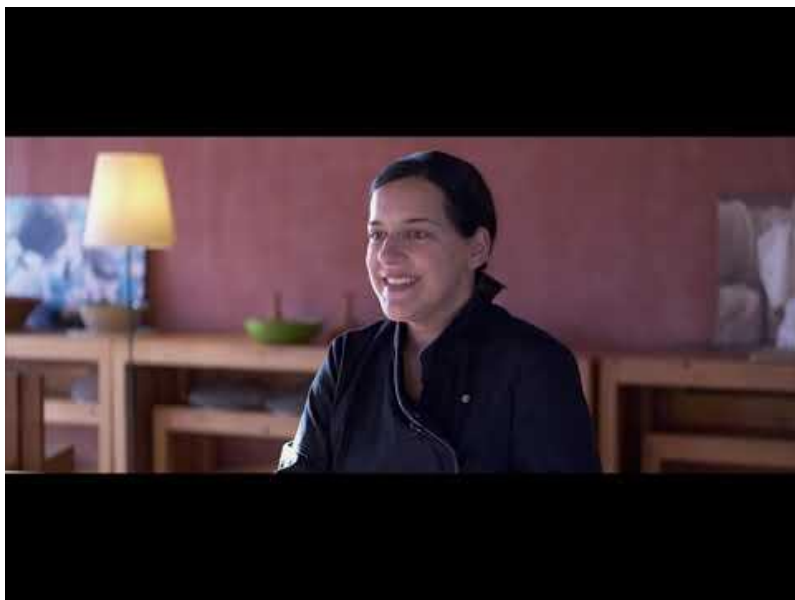
Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Grčija, Lakonija, Gouves

Kratek uvod

Ekološka agroturistična kmetija Eumelia je pionirska pobuda na področju regenerativnega turizma na podeželju Lakonije v južni Grčiji. Eumelia, ki je v lokalni lasti in jo lokalno upravljajo, ni le trajnostno zatočišče, temveč tudi živa učilnica in delujoča kmetija, kjer se obiskovalci, domačini in zemlja skupaj razvijajo. Z globoko zavezanostjo ekološkemu oblikovanju in krepitvi skupnosti kaže, kako lahko podeželski agroturizem obnovi pokrajino in preživetje.

Kakšna je vsebina doživetja?

Gosti se popolnoma vživijo v kmečko življenje – pri pobiranju oljk, izdelavi naravne kozmetike, pripravi tradicionalnih grških jedi in spoznavanju biodinamičnega kmetovanja. Na kmetiji potekajo tudi delavnice o permakulturi, dobrem počutju in trajnostnem življenju, ki ustvarjajo umirjeno, praktično doživetje, ki ljudi povezuje z zemljo in lokalnim znanjem.

Slika12 : Video o ekološki kmetiji Eumelia: naša zgodba

Vir: <https://youtu.be/-pCx1TUbl-o?si=MtesKpQdkBvryz7X>

Kako prispeva k regeneraciji?

- **Razmišljanje o živih sistemih:** Eumelia združuje arhitekturo, prehranske sisteme, kmetijstvo in gostoljubnost v celostni regenerativni zasnovi.
- **Oživljanje kulture in ekologije:** biodinamične kmetijske prakse in gojenje starih sort oljk obnavljajo zdravje tal, hkrati pa oživljajo tradicionalne kulture in tradicionalno znanje.
- **Okrepitev skupnosti:** Lokalni proizvajalci in obrtniki so aktivno vključeni v soustvarjanje doživetij, od pripovedovanja zgodb do proizvodnje.
- **Pozitiven vpliv obiskovalcev:** Obiskovalci niso pasivni opazovalci – učijo se, prispevajo in razmišljajo, s čimer spreminjajo svoje razumevanje kmetijstva, trajnosti in grške kulture.
- **Mreže in sodelovanje:** Eumelia sodeluje z lokalnimi zadrugami in mednarodnimi mrežami permakulture, kar jo naredi središče za regenerativno izmenjavo in inovacije.

Kaj jo dela edinstveno?

Eumelia je eno redkih turističnih podjetij v Grčiji, ki izrecno sprejema regenerativna načela. Združuje elegantno ekološko namestitev z namernim vključevanjem v kmetijstvo, prehrano in skupnost. Model združuje gostoljubnost z ekološko obnovo in kulturno prenovo, pri čemer to počne z jasno opredeljeno misijo in poglobljeno prakso.

Kaj se lahko naučimo?

- **Obnova se začne pri tleh:** Zdravljenje ekosistemov od temeljev navzgor lahko obnovi tudi lokalno identiteto, ponos in priložnosti.
- **Majhne podeželske pobude lahko spremenijo sistem:** Eumelia kaže, kako lahko tudi mikro podjetja vplivajo na miselnost obiskovalcev in sprožijo dolgoročno preobrazbo.
- **Ključnega pomena je soustvarjanje pod vodstvom skupnosti:** vključevanje lokalnih glasov in talentov ustvarja bogatejšo in bolj odporne izkušnje – za vse vpletene.
- **Počasni turizem spodbuja globlje povezave:** Ko so gostje povabljeni k smiselnemu, praktičnemu sodelovanju, postane turistična doživetje doživetje skrbi, učenja in odgovornosti.

Slika13 : Fotografije ekološke agroturistične kmetije Eumelia
Vir: www.eumelia.com

Položaj na regenerativni spirali

Regenerativno.

Eumelia kaže jasno regenerativno miselnost, sistemsko zasnovo, aktivno lokalno sodelovanje ter neto pozitivne ekološke in kulturne vplive. Njen poudarek na preobrazbi – zemlje, ljudi in percepcije – jo uvršča v regenerativno cono spirale.

Za več informacij: www.eumelia.com

CAMMINO NELLE TERRE MUTATE

Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Italija, Marche-Umbria-Lazio-Abruzzo

Kratek uvod

Cammino nelle Terre Mutate (Pot po spremenjenih deželah) je edinstvena doživetje dolge hoje, ki se vije skozi mesta v osrednjih Apeninih v Italiji, ki so jih prizadeli potresi v letih 2009 in 2016. Ta pot je več kot le pot – je živa mreža solidarnosti, spomina in obnove kraja. Pobudo so razvile lokalne organizacije, kot so Movimento Tellurico, FederTrek in APE Roma, in obiskovalcem omogoča neposreden stik s skupnostmi, ki si prizadevajo obnoviti ne le zgradbe, temveč tudi socialno tkivo in upanje.

Kakšna je vsebina doživetja?

Doživetje je večdnevna pohodniška pot skozi regije, ki so jih prizadeli potresi, in združuje potopitev v naravo s pomembnimi srečanji s skupnostmi. Potniki obiščejo majhna mesta, spoznajo lokalno prebivalstvo in so priča tako brazgotinam kot moči krajev v prehodu. Potovanje zaznamujejo počasno, zavestno gibanje ter trenutki pripovedovanja zgodb, razmišljanja in skupnih obrokov.

Slika14 : video Il Cammino nelle Terre Mutate;

Vir: <https://youtu.be/VNOLJZNGL4Y?si=HQz2H0HZOd1IICAZ>

Kako to prispeva k regeneraciji?

- **Regenerativna miselnost:** Spodbuja kulturo skrbi, empatije in skupne odgovornosti. Pohod uteleša prehod od potrošništva k prispevanju.
- **Povezanost z mestom in kontekstom:** Pot je globoko zakoreninjena v identiteti območij, ki jih je prizadel potres, in tako prinaša prepoznavnost pozabljenim krajem ter podpira kulturno in ekološko obnovo.
- **Skupnostno soustvarjanje:** Lokalne skupnosti pomagajo pri oblikovanju poti, vodijo obiskovalce in delijo svoje življenjske izkušnje, s čimer krepijo lokalno agencijo in ponos.
- **Krepitev odpornosti:** Podpira čustveno in ekonomsko odpornost prek prihodkov iz trajnostnega turizma, kulturne obnove in medčloveških vezi.
- **Celostni pristop:** Narava, kultura in spomin so prepleteni v živ sistem, kjer ljudje ne hodijo le po pokrajini, ampak skozi plasti pomenov.

Kakšna je vsebina doživetja?

Za razliko od tipičnih pohodniških poti je *Cammino nelle Terre Mutate* državljanska in kulturna pot. Vsak korak postane dejanje solidarnosti. Obiskovalci niso le gostje – so priče, podporniki in udeleženci v procesu zdravljenja regije. Počasen ritem spodbuja globlje razmišljanje in medsebojno izmenjavo, kar spreminja tako obiskovalca kot gostitelja.

Kaj se lahko naučimo?

- **Iz krize lahko zraste obnova:** Ta pot kaže, kako lahko turizem postane orodje za obnovo po nesrečah – v gospodarskem, čustvenem in družbenem smislu.
- **Pripovedovanje zgodb je zdravilno:** Osebne zgodbe, ki se delijo ob poti, ponovno povezujejo ljudi s krajem in poglobljajo razumevanje.
- **Gostoljubnost kot odpornost:** pripravljenost skupnosti, da kljub težavam gostijo in delijo, je sama po sebi regenerativno dejanje.
- **Turizem kot državljansko dejanje:** Hoja po teh deželah je znak prisotnosti, podpore in skrbi. Kaže, kako lahko turizem postane zaveznik pri dolgoročni obnovi in zdravljenju.

Slika15 : Fotografije Il Cammino nelle Terre Mutate (Pot po spremenjenih deželah)

Vir: www.camminoterremutate.org

Položaj na regenerativni spirali

Močno regenerativno.

Pobuda uteleša več regenerativnih načel: krepi identiteto skupnosti, podpira skrb za ekosistem, spodbuja preobrazbo obiskovalcev in deluje iz pozicije globoke povezanosti. Medtem ko se infrastruktura morda še vedno obnavlja, so kulturni in človeški elementi regeneracije v polnem zamahu.

Za več informacij: www.camminoterremutate.org

OUTBE: PRILOŽNOSTI ZA SODELOVANJE V OBMOČJU PORTOFINA

Ozemlje: EVROPA, Sredozemlje, Italija, Ligurija, Portofino, Cinque Terre in okolica

Kratek uvod

OutBe je ciljno usmerjeno podjetje s sedežem v območju Portofina in Cinque Terre, ki ponuja poglobljene izkušnje v stiku z naravo v okviru skupne misije: živeti, spoznavati in varovati naravo. S projekti, kot sta Outdoor Portofino in WildSteps, spodbujajo regenerativne vrednote prek izobraževanja, ekoloških športov in potovanj za dobro počutje v podjetjih, ki ljudi ponovno povezujejo s krajem. V priznanje njihovega družbenemu in okoljskemu zavezanosti je OutBe leta 2024 pridobil certifikat B Corp.

Kakšna je vsebina doživetja?

Outdoor Portofino ponuja vodene pohode, pohodništvo z zavestno pozornostjo, kajakaštvo, kopanje v gozdu in potapljanje s potapljaško masko – vse to je zasnovano tako, da se udeleženci globoko povežejo z lokalnim okoljem. WildSteps to vizijo razširja na korporativne in skupinske izkušnje ter ponuja programe za krepitev timskega duha in vodstvene sposobnosti, ki temeljijo na naravi, zavestnosti in načelih regeneracije. Udeleženci raziskujejo kopno in morje skozi počasna doživetja, ki jih vodijo lokalni strokovnjaki in temeljijo na spoštovanju narave. Te aktivnosti spodbujajo osebno rast in globoko povezavo z lokalno ekologijo, kulturo in skupnostjo.

Kako to prispeva k regeneraciji?

- **Razmišljanje o živih sistemih:** Izkušnje razkrivajo, kako so naravni in družbeni sistemi medsebojno prepleteni – obiskovalci se ne povezujejo le z naravo, ampak tudi z zgodbinami, vrednotami in tradicijami kraja.
- **Skupno ustvarjanje skupnosti:** Lokalni vodniki, proizvajalci in zainteresirane strani skupaj oblikujejo in izvajajo doživetja, s čimer zagotavljajo skupne vrednote in avtentično predstavitev.
- **Prakse, ki so pozitivne do narave:** Trajnostni športi (kajak, SUP, pohodništvo) se izvajajo z minimalnim vplivom na okolje, kar prispeva k ohranjanju morja in skrbi za pokrajino.
- **Okrepitev in izobraževanje:** Obiskovalci niso pasivni opazovalci – učijo se, razmišljajo in odhajajo spremenjeni, opremljeni z znanjem in zavestjo, ki vplivata na njihove prihodnje odločitve.

- **Blaginja in vključevanje:** Model spodbuja duševno in telesno blaginjo prek dejavnosti na prostem, pri čemer posveča pozornost dostopnosti in enakopravnosti pri vseh doživetjih.

Slika16 : Video manifest podjetja OutBe

Vir: <https://youtu.be/dDIngC1C12U>

Kaj ga dela edinstvenega?

OutBe združuje ekološko pustolovščino z regenerativnim namenom. Njegova dvojna platforma – Outdoor Portofino za posameznike in WildSteps za organizacije – je namenjena raznolikemu občinstvu z doslednim sporočilom: *narava ni igrišče, ampak partnerica pri dobrem počutju*. Njeno pripovedovanje vabi obiskovalce k širši misiji spoštovanja, skrbi in regeneracije.

Kaj se lahko naučimo?

- Obnova se začne z ozaveščanjem: s spodbujanjem čutne, čustvene in intelektualne povezave z naravo te izkušnje ustvarjajo notranje spremembe, ki se širijo navzven.
- Šport kot orodje za skrbništvo: stik z naravo skozi gibanje krepi spoštovanje in spodbuja skrb.
- Sodelovanje več zainteresiranih strani je pomembno: lokalna partnerstva izkušnjo utemeljujejo v resničnih koristih za skupnost, kulturni vitalnosti in izmenjavi znanja.
- Obnova podjetij je mogoča: WildSteps kaže, da se lahko team building razvije v transformativno učenje, vezano na kraj, ki služi tako poslovnim kot ekosistemski odpornosti.

Slika17 : Fotografije Outdoor Portofino in WildSteps

Vir: www.outdoorportofino.com; www.wildsteps.com

Položaj na regenerativni spirali

Regenerativno.

Model OutBe deluje z močnim regenerativnim namenom – goji ekološko pismenost, povezovanje skupnosti in dolgoročno skrbništvo. Čeprav je nenehno izboljševanje vedno del poti, pobuda jasno presega trajnost in kaže sistemski, razvijajoč se pristop, utemeljen na dobrem počutju in skrbi.

Za več informacij: www.outdoorportofino.com, www.wildsteps.com

BLACK BARN FARM: OBNOVITEV ZEMLJE, HRANE IN SKUPNOSTI

Ozemlje: AVSTRALIJA, Victoria, Stanely

Kratek uvod

Black Barn Farm, ki se nahaja v majhni vasici Stanley – nekoč živahni sadjarski skupnosti –, je mikro podjetje in izobraževalno središče, ki združuje regenerativno kmetijstvo, praktično učenje in oživetev skupnosti. To družinsko podjetje, ki sta ga ustanovila Jade Miles in Charlie Showers, ponovno oživlja lokalne prehranske sisteme, biotsko raznovrstnost in podeželsko identiteto.

Kakšna je vsebina doživetja?

Obiskovalce pričaka živa pokrajina z zgodovinskimi sadovnjaki in gozdovi s hrano. Doživetje vključuje samostojno nabiranje sadja, sezonske delavnice cepljenja in fermentacije, učne tabore v naravi ter praktične delavnice regenerativnega kmetijstva. Gosti lahko tudi prenočijo na kmetiji, sodelujejo v skupnostnih dogodkih in navezujejo stike s podobno mislečimi ustvarjalci sprememb.

Slika18 : Kmetija Black Barn: video »Zakaj to počnemo«

Vir: <https://youtu.be/rbpdEQkvC54?si=n-q8loonrRP3t3h9>

Kako prispeva k regeneraciji?

- **Regenerativna miselnost:** Kmetija Black Barn, ki temelji na načelih permakulture in biotske raznovrstnosti, obnavlja tako tla kot tudi človeško povezavo s prehranskimi sistemi.
- **Oživljanje lokalne identitete:** Obnavlja sadjarsko dediščino Stanleyja in tako sadjarstvo ponovno postavlja v središče lokalne kulture in gospodarstva.
- **Skupnostno soustvarjanje:** Domačini in obiskovalci sodelujejo prek delavnic, dogodkov in pripovedovanja zgodb – vsi prispevajo in se učijo.
- **Obnova kulture in ekosistema:** Ohranjajo in proslavljajo redke sorte jabolk, hkrati pa obnavljajo zdravo zemljo in sezonske ritme.
- **Partnerstva in mreže:** Kmetija sodeluje z več kot ducatom regionalnih proizvajalcev, izobraževalcev in nevladnih organizacij, da bi razvila odporen ekosistem prehrane in turizma.

Slika19 : Fotografije turistična doživetja na kmetiji Black Barn

Vir: www.blackbarnfarm.com.au ; <https://www.victoriashighcountry.com.au/listing/black-barn-farm-stanley/>;
<https://www.visitmelbourne.com/regions/high-country/eat-and-drink/local-produce/black-barn-farm>

Kaj jo dela edinstveno?

Šeststranski pristop kmetije Black Barn Farm – **jesti, učiti se, bivati, gojiti, nabirati in svetovati** – jo naredi redki model krožnega, regenerativnega turizma. Ni le kraj za obisk, ampak tudi učna skupnost, ki goji ekološko zavest, vključevanje mladih in odpornost podeželja. Posebej vplivni so tabori Greener Grass Camps za otroke, ki ponovno povezujejo naslednjo generacijo z zemljo, hrano in skupnostjo.

Kaj se lahko naučimo?

- Obnova se začne s ponovnim povezovanjem ljudi z zemljo in hrano skozi praktične izkušnje.
- Majhna kmetija lahko postane katalizator za regionalno odpornost in kulturno obnovo.
- Praktično učenje, pripovedovanje zgodb in medgeneracijska povezanost so ključ do pomembnih doživetij obiskovalcev.
- Turizem je lahko platforma za spremembo sistemov – ne le za prosti čas.

Položaj na regenerativni spirali

Regenerativna

Kmetija Black Barn Farm uteleša regenerativne namere in konkretne ukrepe na ekološki, socialni in kulturni ravni. Zaradi globoke povezanosti s skupnostjo, osredotočenosti na izobraževanje in systemskega pristopa se samozavestno uvršča v regenerativno stopnjo spirale. Ustvarja neto pozitivni vpliv – neguje tako kraj kot ljudi.

Za več informacij: www.blackbarnfarm.com.au

AOTEAROA NOVA ZELANDIJA: MODEL REGENERATIVNEGA TURIZMA, UKORENINJEN V AVTOHTONIH VREDNOTAH

Ozemlje: OCEANIJA, Nova Zelandija (Aotearoa)

Kratek uvod

Aotearoa Nova Zelandija je svetovno priznana kot pionirka na področju regenerativnega turizma. Po pretresih, ki jih je povzročila pandemija COVID-19, je država sprejela paradigmski premik – stran od izkoriščevalskega turizma in proti vrednotno usmerjenemu modelu, utemeljenemu na svetovnem nazoru avtohtonih Maorov, skrbi za kraj in medgeneracijskem blagostanju. Regeneracija tu ni nišni produkt – gre za sistemsko kulturno, ekološko in politično preobrazbo.

Kakšna je vsebina doživetja?

Regenerativni turizem v Aotearoi se izraža skozi vrsto medsebojno povezanih pobud. Mednje spadajo izkušnje z globokim vživljanjem pod vodstvom Maorov (npr. *The Seventh Generation Tours*), nacionalne kampanje za odgovorno obiskovanje (npr. *Tiaki Promise*), platforme za pripovedovanje zgodb (npr. *Good Awaits Podcast*) ter načrti gostiteljskih območij, ki v svojo strategijo vključujejo ekološko, kulturno in socialno blaginjo. Obiskovalci so vabljeni, da ne le potujejo, ampak da se udeležijo regenerativnega potovanja s skrbjo, ponižnostjo in namero.

Kako to prispeva k regeneraciji?

- **Regenerativna miselnost:** Globoko zakoreninjena v svetovnem nazoru živih sistemov, ki ga oblikujejo maorski koncepti, kot sta *kaitiakitanga* (skrbništvo) in *manaakitanga* (skrb za druge).
- **Skupnostno soustvarjanje:** Domorodne skupnosti niso le vprašane za mnenje, ampak vodijo – oblikujejo izkušnje, ki odražajo njihove vrednote, identiteto in prizadevanja.
- **Ekološka in kulturna vitalnost:** Politike in prakse podpirajo biotsko raznovrstnost, odpornost na podnebne spremembe, kulturno oživitev in lokalno blaginjo.
- **Učenje in preobrazba:** Obiskovalci so vabljeni k vzpostavitvi odnosa s krajem prek pripovedovanja zgodb, kodeksov ravnanja in praktičnega učenja o kulturi.

Kaj ga dela edinstvenega?

Novozelandski model izstopa po svoji sistemski koherenci. Ne gre za niz posameznih projektov, temveč za medsebojno povezan ekosistem akterjev – od lokalnih ponudnikov turističnih storitev do vlade in maorskih iwi –, ki sodelujejo pri ponovni opredelitvi namena turizma. Model povezuje tradicijo in inovacije ter usklajuje modrost prednikov z modernimi regenerativnimi orodji.

Kaj se lahko naučimo?

- Obnova je najmočnejša, ko jo vodijo avtohtone vrednote in lokalno upravljanje.
- Pri preobrazbi ne gre za širjenje enega modela, ampak za usklajevanje med sektorji in ravni.
- Turizem lahko postane sredstvo za zdravljenje in obnovo – zemlje, kulture in medčloveških odnosov.
- Okviri na nacionalni ravni (kot je *Tiaki Promise*) lahko usmerjajo vedenje obiskovalcev in navdihujejo globalne standarde.

Položaj na regenerativni spirali

Regenerativna

Aotearoa se nahaja trdno v regenerativni fazi. Njene pobude temeljijo na razmišljanju o živih sistemih, medgeneracijski odgovornosti, avtohtoni upravi in neto pozitivnih rezultatih. Regenerira ne le ekosisteme in kulturo, temveč tudi samo logiko turizma.

Za več informacij: www.newzealand.com/int/tiaki-promise, www.goodawaits.podbean.com,
<https://www.seventhgenerationtours.com/>

Vir: Prilagojeno na podlagi informacij iz Fusté-Forné & Hussain (2022). Prihodnost regenerativnega turizma: Primer Aotearoa Nove Zelandije, Journal of Tourism Futures.

Zaključek

Sredozemlje ponuja izjemno bogastvo življenja – njegove raznolike pokrajine, živahne kulture in globoko zakoreninjene tradicije so zakladi, ki so jih oblikovali stoletja povezovanja med ljudmi in krajem. Turizem ima moč, da to bogastvo spoštuje in neguje, vendar le, če se razvije onkraj izkoriščevalskih modelov in sprejme pristope, ki dajejo nazaj več, kot vzamejo.

Regenerativni turizem ponuja takšno pot. Ni to fiksna formula, ampak neprekinjen proces poslušanja, učenja in soustvarjanja z živimi sistemi ozemlja. Vabi nas vse – javne organe, ponudnike turističnih storitev, civilno družbo, raziskovalce, skrbnike okolja in obiskovalce –, da prevzamemo skupno odgovornost za zagotavljanje, da turizem krepi prav tiste temelje, od katerih je odvisen: zdrave ekosisteme, cvetoče skupnosti in odporne kulture.

Ugotovitve, načela in primeri, predstavljeni v tem dokumentu, so izhodišče za to pot. Kažejo, da je regeneracija mogoča in da lahko prevzame številne oblike – naj gre za obnovo obalnega habitata, oživitev tradicionalnih kmetijskih praks, preoblikovanje upravljanja s sodelovanjem skupnosti ali ustvarjanje doživetij za obiskovalce, ki navdihujejo skrb in povezanost.

Kot del Regenera4MED Blueprint ta dokument skupaj z integriranim modelom upravljanja, programom regeneracijskega turizma in orodjem za samoocenjevanje Regenerative Tourism Journey (orodje RTJ) ponuja celovito podlago za spremembe. Skupaj podpirajo sredozemska območja pri prehodu na modele turizma, ki so odporni na podnebne spremembe, socialno vključujoči in kulturno utemeljeni.

Delo, ki nas čaka, bo zahtevalo potrpežljivost, sodelovanje in ustvarjalnost. Toda nagrada – Sredozemlje, kjer turizem aktivno prispeva k zdravju ljudi, kraja in planeta – je vredna truda. Če ukrepamo zdaj in sodelujemo prek sektorjev in meja, lahko zagotovimo, da bo turizem postal prava sila za regeneracijo, ki bo prihodnjim generacijam zapustila dediščino vitalnosti in odpornosti.

Priloge

Viri, tabele in slike

Seznam virov

Alves, J. E. D. (2024). *Figura 13: Representação das inspirações de antropos x bios e elemento da tabela periódica* [Figure]. In *Do antropocentrismo ao mundo ecocêntrico*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/figure/Figura-13-Representacao-das-inspiracoes-de-antropos-x-bios-e-elemento-da-tabela-periodica_fig3_381262354

Bellato, S., and Cheer, J. M. (2021). Inclusive and regenerative urban tourism. *Journal of Tourism Futures*, 7(2), 179–186. <https://doi.org/10.1108/JTF-12-2020-0219>

Bellato, S. (2024). Towards a regenerative shift in tourism: Applying a regenerative conceptual framework toward swimmable urban rivers. *Tourism Geographies*, 26(1–2), 198–222. <https://doi.org/10.1080/14616688.2023.2226897>

Bellato, S. (2024). Transformative epistemologies for regenerative tourism: Towards a decolonial paradigm in science and practice. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(2), 183–202. <https://doi.org/10.1080/09669582.2023.2227075>

Bellato, L., Frantzeskaki, N., Briceño Fiebig, C., Pollock, A., Dens, E., & Reed, B. (2022). Transformative roles in tourism: Adopting living systems' thinking for regenerative futures. *Journal of Tourism Futures*, 8(1), 312–329. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2021-0256>

Bellato, R., Frantzeskaki, N., and Nygaard, C. A. (2022). Regenerative tourism: A conceptual framework. *Tourism Geographies*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/14616688.2022.2044376>

Bellato, L., and Pollock, A. (2023). Regenerative tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*. <https://doi.org/10.1080/14616688.2023.2294366>

Cave, J., and Dredge, D. (2020). Regenerative tourism needs diverse economic practices. *Tourism Geographies*, 22(3), 1–11. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1768434>

Catalan Tourist Board & PAX# Genuine Tourism Advisors. (2021). *Identification methodology: Regenerative experience product*. Catalan Tourist Board.

Catalan Tourist Board & PAX# Genuine Tourism Advisors. (n.d.). *Identification of enogastronomic experiences suspected to be regenerative tourism and design mentoring program*. Catalan Tourist Board.

Dredge, D. (2022). Community Engagement Done Differently: *Reflections from the Islander Way regenerative tourism living lab*. Retrieved from <https://islanderway.co>

Dredge, D. (2023). *Regenerative tourism: transforming mindsets, systems and practices*. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 269–281. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0015>

Ehrenfeld, D. C., and Wahl, D. C. (2016). *Designing Regenerative Cultures*. Axminster: Triarchy Press. Graphic adaptation: Flavia Grulzo. www.danielchristianwahl.com

Farsari, I. (2021). Exploring the nexus between sustainable tourism governance, resilience and complexity research. *Tourism Recreation Research*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1922828>

Fusté-Forné, F., and Hussain, A. (2022). Regenerative tourism futures: A case study of Aotearoa New Zealand. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 346–351. [https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0027:contentReference\[oaicite:0\]{index=0}](https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0027:contentReference[oaicite:0]{index=0})

Lederach, J. P. (2005). *On mass and movement: The theory of the critical yeast*. In *The moral imagination: The art and soul of building peace* (pp. 85–101). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0195174542.003.0009>

Liu, S. & Hao, F. (2024). Metaverse and regenerative tourism: the role of avatars in promoting sustainable practices. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 29(7), 869–884. DOI: 10.1080/10941665.2024.2350401

Mang, P., and Reed, B. (2012a). Regenerative development and design. In R. A. Meyers (Ed.), *Encyclopedia of Sustainability Science and Technology* (pp. 1–30). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5828-9_303

Mang, P., and Reed, B. (2012b). Designing from place: A regenerative framework and methodology. *Building Research & Information*, 40(1), 23–38. <https://doi.org/10.1080/09613218.2012.621341>

Paiva, D., Carvalho, L., Brito-Henriques, E., Sousa, A. M., Soares, A. L., & Azambuja, S. T. (2023). Digital storytelling and hopeful last chance tourism experiences. *Tourism Geographies*, 25(5), 1428–1444. <https://doi.org/10.1080/14616688.2023.2224043>

Sheldon, P. J. (2020). Designing tourism experiences for inner transformation. *Annals of Tourism Research*, 83, 102935. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102935>

Sheldon, P. J. (2024). The future of tourism: Interview with emeritus professor Pauline Sheldon on regenerative tourism. *Journal of Tourism Futures*, 10(1), 1–6.

The Tourism CoLab. (2023). *Framing the journey by understanding the tourism policy context – Part 2*. <https://www.thetourismcolab.com.au/post/framing-the-journey-by-understanding-the-tourism-policy-context-part-2>

University of Aveiro. (2022–2025). *Erasmus+ FoodZone Project*. Erasmus+ Programme.

Black Barn Farm. (n.d.). *Home*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.blackbarnfarm.com.au>

Delta Polet. (n.d.). *Safari ecològic i cultural al Delta de l'Ebre*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.deltapolet.com>

Terra Meera. (n.d.). *Visit & contact*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.terrameera.com>

Eumelia Organic Agrotourism Farm (n.d.). *Organic agrotourism farm & guesthouse in Greece*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.eumelia.com>

Cammino nelle Terre Mutate. (n.d.). *Il Cammino*. Retrieved July 15, 2025, from <https://camminoterremutate.org>

Outdoor Portofino. (n.d.). *Explore Portofino through outdoor activities*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.outdoorportofino.com>

WildSteps. (n.d.). *Regenerative team building experiences*. Retrieved July 15, 2025, from <https://wildsteps.com>

La Xarxa Aethnic. (n.d.). *Experiències de turisme responsable*. Retrieved July 15, 2025, from <https://laxarxaaethnic.org>

Seznam tabel

Tabela 1: Tabela, ki povzema »star« način razmišljanja in regenerativni način razmišljanja.....	12
Tabela 2: Primerjava trajnostnega in regenerativnega turizma	21

Seznam slik

Slika 1: Vizualizacija prehoda: od fragmentacije in nadzora k povezovanju in skrbi.	12
Slika 2: Regeneracija sistema.....	16
Slika 3: Okvir regenerativnega oblikovanja – regenerativna spirala	19
Slika 4: Konceptualni okvir regenerativnega turizma	31
Slika 5: Fotografije Playa Viva	32
Slika 6: Delovanje v kompleksnem turističnem sistemu in njegovih vzvodih sprememb	35
Slika 7: Porast ekološko ozaveščenih popotnikov;	45
Slika 8: Na otoku Flinders (Tasmanija) je potekala skupnostna pobuda v okviru projekta Islander Way	54
Slika 9: Fotografije turistična doživetja Delta Polet.....	58
Slika 10: Fotografije Cerdanya Viva	61
Slika 11: Video Terra Meera	63
Slika 12: Video o ekološki kmetiji Eumelia: naša zgodba	64
Slika 13: Fotografije ekološke kmetije za agroturizem Eumelia.....	66
Slika 14: Video Il Cammino nelle Terre Mutate;	67
Slika 15: Fotografije Il Cammino nelle Terre Mutate (Pot po spremenjenih deželah)	69
Slika 16: Video manifest podjetja OutBe	71
Slika 17: Fotografije Outdoor Portofino in WildSteps	72
Slika 18: Kmetija Black Barn: video »Zakaj to počnemo«	73
Slika 19: Fotografije turistična doživetja na kmetiji Black Barn	74

Regenera4MED

**Interreg
Euro-MED**

**Co-funded by
the European Union**

 Generalitat de Catalunya
Government of Catalonia
Catalan Tourist Board

 B-Link
BARCELONA
STRATEGIC PROJECTS

 **EURO-MEDITERRANEAN
COMMISSION**

 REGIONE LIGURIA

 REGIONE ABRUZZO

 **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE**

ZRC SAZU

 **CORSE
CORSE**

 rerasd
JAVNA AGENCIJA ZA KOBNOVAČU I
RAZVOJ SPIŠKOG-DALMATINSKE ŽUPANIJE

 **ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY OF PELLOPONNESE**